

N:o 9.

Ank. till Riksd. kansli den 20 april 1896, kl. 4 e. m.

Konstitutionsutskottets utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till ändringar i 50, 70, 72, 98, 109 och 111 §§ regeringsformen samt 32, 65, 68, 71 och 73 §§ riksdagsordningen, äfvensom i anledning af väckt motion om ändringar i samma grundlagsparagrafer med undantag af § 111 regeringsformen.

Till konstitutionsutskottets handläggning hafva båda kamrarne hänvisat Kongl. Maj:ts till Riksdagen aflättna proposition n:o 22, deruti Kongl. Maj:t till Riksdagens pröfning i grundlagsenlig ordning framlagt följande förslag till ändringar i 50, 70, 72, 98, 109 och 111 §§ regeringsformen samt 32, 65, 68, 71 och 73 §§ riksdagsordningen.

Förslag till ändringar i regeringsformen.

§ 50.

Riksdagen skall sammanträda i rikets hufvudstad, utom i de fall, då fiendens framträngande eller pest eller andra lika viktiga hinder göra

det omöjligt eller för Riksdagens frihet och säkerhet vådligt. I dessa fall tillkommer Konungen att, efter samråd med de af Riksdagen valde fullmäktige i riksbanken och fullmäktige i riksgäldskontoret, annan riksdagsort utsätta och kungöra.

§ 70.

När i fråga om reglemente för riksbanken, dess inkomster och utgifter, kamrarne stadna i stridiga beslut, skola kamrarne derom hvar för sig rösta, såsom i nästföregående § sägs.

§ 72.

1:o. Riksbanken förblifver under Riksdagens garanti samt förvaltas enligt särskild lag, stiftad i den ordning 87 § 1 mom. stadgar.

2:o. Riksbankens styrelse utgöres af sju fullmäktige, af hvilka en, som skall vara ordförande bland fullmäktige, förordnas af Konungen och sex väljas af Riksdagen på sätt i 71 § riksdagsordningen säges. Konungen förordnar jemväl en suppleant att vid förfall för ordföranden träda i hans ställe. De af Konungen för ordföranden och hans suppleant meddelade förordnanden må återkallas, när Konungen så pröfvar skäligt. För de af Riksdagen utsedde fullmäktige skola finnas tre suppleanter, valde såsom i 73 § riksdagsordningen föreskrifves.

3:o. Riksbanken eger rätt utgifva banksedlar. Dessa sedlar skola, vid anfordran, inlösas af banken med guld efter deras lydelse och må, så länge de sålunda inlösas, för mynt i riket erkännas.

§ 98.

I händelse justitieombudsmannen, under det Riksdag är församlad, afsäger sig det erhållna förtroendet eller med döden afgår, skall Riksdagen i embetet genast insätta den man, som blifvit till hans efterträdare utsedd. Skulle justitieombudsmannens utsedde efterträdare, under riksdag, afsäga sig det erhållna förtroendet eller i justitieombudsmans-embetet insättas eller med döden afgå, utväljes, på ofvan stadgade sätt, en annan behörig man i hans ställe. Inträffar något af dessa fall emellan riksdagarna, skall Riksdagens rätt härutinnan genom de af Riksdagen valde fullmäktige i riksbanken och fullmäktige i riksgäldskontoret utöfvas.

§ 109.

Lagtima riksdag kan ej utan egen begäran upplösas förr än den varit fyra månader tillsammans, derest icke Konungen, såsom i riksdagsordningen sägs, förordnar om nya val till båda kamrarne eller den ena af dem, i hvilka fall Riksdagen skall, med bibehållande af sin egenskap utaf lagtima, sammanträda å den tid inom tre månader från det Riksdagen blef upplöst, som Konungen bestämmer, samt må ej vidare af Konungen upplösas förr än efter fyra månader från det senare sammanträdet början.

Urtima riksdag eger Konungen, när Han för godt finner, åtskilja, och vare urtima riksdag alltid upplöst innan tid för lagtima riksdags sammanträde infaller.

Der så oförmodadt skulle hända, att Riksdag, när den avslutas, icke hade staten reglerat eller någon ny bevillning till bestämdt belopp sig åtagit, fortfare den förra statsregleringen och bevillningen intill nästa riksdag. Är åter bevillningens hela belopp bestämdt, men kamrarne icke om fördelningen deraf ense, då skola, efter den fastställda bevillningssummans förhållande till den, som vid föregående riksdag blifvit fördelad, de i den sista bevillningsförordningen stadgade artiklar jemnliskt ökas eller minskas; och uppdrage Riksdagen åt de af Riksdagen valde fullmäktige i riksbanken och fullmäktige i riksgäldskontoret, att en ny bevillningsförordning på sådan grund uppgöra och utfärda.

§ 111.

Beskylles riksdagsman för grof missgerning, må han ej i häkte kunna inmanas förr än, efter anställd ransakning, domaren sådant skäligt pröfvat, så vida han ej å bar gerning funnen varder; dock gälle, om han, efter domstols kallelse, sig ej inställer, hvad allmänna lagen i thy fall stadgar. Ej må riksdagsman i andra fall, än som i denna och nästföregående § sagda äro, sin frihet beröfvas.

Fullmäktige i riksbanken och i riksgäldskontoret samt Riksdagens revisorer kunna ej, i och för sin befattning, emottaga befallningar utan af Riksdagen allena, och enligt dess instruktioner, ej eller till redo och ansvar ställas, utan efter Riksdagens beslut.

Förslag till ändringar i riksdagsordningen.

§ 32.

1. Den, som blifvit till riksdagsman vald, skall, första gången han efter valet till Riksdag sig inställer, inför chefen för justitiedepartementet, eller den Konungen i hans ställe förordnar, sin fullmakt till granskning uppvisa å den dag Riksdagen sammanträder eller, om riksdagsman senare sig inställer, så snart derefter ske kan. Denna granskning, som skall ske i närvaro af tre bland de af Riksdagen valde fullmäktige i riksbanken och tre bland fullmäktige i riksgäldskontoret, har till föremål att undersöka, huruvida fullmagterne blifvit i föreskrifven form utfärdade, och skall vid den riksdag, för hvilken nya val af begge kamrarnes eller enderas samtliga ledamöter egt rum, vara inom tre dagar fulländad, men vid andra riksdagar samma dag, då fullmagterne uppvisas.

2. Hvardera kammaren tillkommer dock sedan att pröfva behörigheten till riksdagsmannakallets utöfvande, ej mindre för sådana dess medlemmar, hvilkas fullmagter ej blifvit godkända, än äfven för dem, emot hvilka eljest, till följd af denna grundlag, anmärkning förekommer. Den, om hvars riksdagsmannarätt fråga är hos kammare väckt, bibehåller emellertid sin befattning såsom ledamot i kammaren, intill dess han blifvit dertill obehörig förklarad.

§ 65.

När i fråga om statsutgifter eller beviljning, eller angående reglemente för riksbanken, dess inkomster och utgifter, eller angående riksgäldskontorets styrelse och förvaltning, inkomster och utgifter, kamrarne fatta stridiga beslut, som ej uppå vederbörligt utskotts förslag varda sammanjemkade, skola begge kamrarne hvar för sig rösta om de olika beslut, hvari hvardera förut stannat; kommande den mening, som dervid erhåller de flesta ledamöters af båda kamrarne sammanräknade röster, att gälla såsom Riksdagens beslut. För att vid sådan omröstning förekomma lika antal röster, skall i Andra Kammaren afläggas och förseglas en sedel, hvilken, i händelse de öfrige sammanräknade rösterna utfalla lika, öppnas och afgör frågan. Är pluralitet redan vunnen, bör den aflagda sedeln uppbruten genast förstöras.

§ 68.

Till följd af regeringsformens 96 § skall hvarje lagtima Riksdag förordna en för lagkunskap och utmärkt redlighet känd man att hafva tillsyn öfver lagarnes efterlefnad af domare och embetsmän samt att inför den riks rätt, som i bemålde grundlags 102 § till dess inrättning och göromål beskrifves, eller vid andra vederbörliga domstolar, i laga ordning tilltala dem, som i sina embetens utöfning anses af veld, mannamån eller annan orsak hafva någon olaglighet begått eller underlåtit att sina embetspligter behörigen fullgöra.

Denne Riksdagens justitieombudsman, hvilkens rättigheter och åligganden ytterligare så väl i regeringsformen som genom särskild instruktion utstakas, väljes af fyratioåtta för tillfället nämnde valmän, af hvilka hvardera kammaren inom sig utser tjugofyra. Desse valmän, hvilka böra till valförrättningen sammanträda samma dag, då de blifvit utsedde, och ej må åtskiljas förr än valet är fulländadt, skola först samfäldt, medelst slutna sedlar, hvar för sig föreslå den man, som de anse böra komma under omröstning. Falla dervid rösterna till mer än hälften på en man, är han behörigen vald. Äro åter rösterna så delade mellan flera, att sådan pluralitet för någon icke eger rum, anställs ny omröstning med slutna sedlar till antagande af den, som de flesta rösterna erhållit, eller, om han icke antages, af den, som näst honom blifvit af de flesta kallad o. s. v. Skulle, sedan alla omröstningarna sålunda försiggått, likväl ingen hafva erhållit den här föreskrifna pluralitet, anställs ny omröstning öfver alla dem, som vid den första omröstningen blifvit satte i fråga; skolande den, som erhållit de flesta rösterna, anses behörigen vald.

Valmännen böra vid samma tillfälle, då justitieombudsman utses, och på enahanda sätt, välja en man af de egenskaper, som hos denne embetsman erfordras, för att honom efterträda, i fall han, innan nästa lagtima Riksdag anstält nytt val af justitieombudsman, skulle med döden afgå, samt att utöfva embetet under den tid justitieombudsmannen kan vara af svår sjukdom eller annat laga förfall derifrån hindrad.

I händelse justitieombudsmannen, under det Riksdag är församlad, afsäger sig förtroendet, eller med döden afgår, insätter Riksdagen genast i embetet den man, som blifvit till hans efterträdare utsedd. Skulle justitieombudsmannens utsedde efterträdare, under riksdag, afsäga sig det erhållna förtroendet eller i justitieombudsmansembetet insättas eller med

döden afgå, utväljes på ofvan stadgade sätt en annan behörig man i hans ställe.

Inträffar något af dessa fall mellan riksdagarne, skall Riksdagens rätt härutinnan genom de af Riksdagen valde fullmäktige i riksbanken och fullmäktige i riksgäldskontoret utöfvas.

§ 71.

1. De sex fullmäktige i riksbanken, hvilka enligt 72 § regeringsformen skola utses af Riksdagen, väljas å lagtima riksdag för tiden från valet, till dess sådant val under tredje året derefter försiggått. Två af de utaf Riksdagen utsedde fullmäktige skola årligen afgå. Har af Riksdagen utsedd fullmäktig före utgången af den bestämda tjänstgöringstiden afgått, eller har ansvarsfrihet honom vägrats, anställes val för den tid, som för honom återstått.

2. Riksdagen skall jemväl välja fullmäktige att, jemlikt särskildt reglemente, förvalta riksgäldskontorets medel och tillhörigheter. Desse fullmäktige skola vara sju och väljas å lagtima riksdag för tiden från valet, till dess sådant val under tredje året derefter försiggått. Ordförande bland fullmäktige väljes särskildt. Af de öfrige sex skola två årligen afgå. Har fullmäktig före utgången af den bestämda tjänstgöringstiden afgått, eller har ansvarsfrihet honom vägrats, anställes val för den tid, som för honom återstått. Då val af ordförande eger rum, utses denne före öfrige fullmäktige.

3. Val af fullmäktige i riksbanken och i riksgäldskontoret verkställas genom fyratioåtta valmän, af hvilka hvardera kammaren inom sig utser tjugofyra. Valen ske med slutna sedlar. Val för längre tjänstgöringstid verkställas före val för kortare. Afgående fullmäktig kan återväljas.

4. Fullmäktige i riksgäldskontoret välja sjelfve bland sig vice ordförande, att vid förfall för ordföranden träda i hans ställe, men om vid sammanträde af fullmäktige i riksbanken hvarken ordföranden eller hans suppleant är tillstädes, föres ordet af den bland de närvarande, som under den längsta tiden innehaft uppdraget såsom fullmäktig och, der två eller flere under lika lång tid varit fullmäktige, den af desse, som är till lefnadsåren äldst; egande den, som bland fullmäktige i hvardera verket förer ordet, afgörande röst, derest i frågor, som hos fullmäktige komma under omröstning, rösterna för två skiljaktiga meningar utfalla lika.

§ 73.

På samma gång och på lika sätt, som fullmäktige och revisorer enligt föregående två §§ af Riksdagen utses, tillsättas jemväl suppleanter, att, vid inträffande förfall för dem, träda i deras ställe, nemligen för de af Riksdagen valde fullmäktige i riksbanken tre, för fullmäktige i riksgäldskontoret likaledes tre och för hvarje års revisorer sex.

De skäl, som ligga till grund för den kongl. propositionen, innefattas uti här nedan återgifna anföranden i statsrådet dels af chefen för finansdepartementet den 24 januari innevarande år och dels af chefen för justitiedepartementet den 7 sistlidne februari.

Det först omförmälda, af chefen för finansdepartementet afgifna yttrandet var af följande lydelse:

»Sedan Eders Kongl. Maj:t genom nådigt beslut den 5 oktober 1889 funnit godt tillsätta en komité med uppdrag att utarbета förslag till förändrad banklagstiftning, i syfte att de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt skulle öfverflyttas på riksbanken, och att sådana ändringar vidtoges i organisationen af riksbanken, att åt densamma kunde anförtros den grannliga uppgiften att besörja landets hela sedelutgifning, så afgaf denna komité den 30 januari 1890 sitt betänkande, innefattande af motiv åtföljda och af komiterade enhälligt biträdda förslag till

lag för Sveriges riksbank;

ändringar i regeringsformen och riksdagsordningen;

ansvarighetslag för fullmäktige i Sveriges riksbank;

ansvarighetslag för ledamöter i styrelserna för Sveriges riksbanks afdelningskontor; och

lag angående indragning af enskilda bankers sedelutgifningsrätt.

Komiténs betänkande anmäldes af dåvarande chefen för finansdepartementet inför Eders Kongl. Maj:t i statsrådet den 28 februari 1890; och anhåller jag att nu åter få erinra om den hufvudsakliga innebörden af komiténs förslag.

Komitén anslöt sig utan tvekan till åsigten om lämpligheten af sedelutgifningens koncentrerande hos en centralbank, riksbanken. Beträffande vilkoren för uppnående af detta mål och dervid först *riksbankens omorganisation* fann komitén det uppenbart, att, då man fordrade en särskild begränsning för hvarje sedelutgifvande banks verksamhet, denna

fordran måste än kraftigare göra sig gällande mot en bank, som finge det ansvarsfulla värfvet att ensam ombesörja ett lands sedelutgifning. Myntväsendets upprätthållande, hvilket vore en sådan banks främsta uppgift, ålade den, enligt komiténs mening, att afstå från åtskilliga, med sedelemissionen icke rätt förenliga, om ock i och för sig fullt legitima rörelsegränar; och då man åt denna enda bank öfverlemnade hela sedelutgifningen och sålunda på denna väg tillförsäkrade den en fullt tillräcklig vinst, kunde lagstiftningen ock utan tvekan uppdraga gränserna för dess verksamhet med hela den stränghet, som påkallades af denna dess främsta uppgift. En dylik bank borde sålunda hållas borta från alla egentliga förlags- och spekulationsaffärer eller i allmänhet från all sådan bankrörelse, vid hvilken de af banken utlemnade försträckningarne återvände till banken först efter en alltför lång eller alltför obestämd tid. Icke heller borde en bank, som genom den honom tillerkända rättighet att ensam utgifva sedlar erhållit den stora förmånen att af allmänheten upptaga räntefria lån, tillika bedrifva inlåning mot räntegodtgörelse. Genom att afhålla sig från detta slags rörelse skulle banken frigöra sig från tvånget att behöfva uppsöka affärer för att kunna genom utlåning göra fruktbarande medel, å hvilka den sjelf skulle erlægga ränta; och en bank, som måste söka efter låntagare, löpte tydligtvis alltid större fara att råka ut för mindre goda sådana, än den bank, som kunde i allt lugn vänta på, att affärer erbjödes honom, och bland dessa för sig utvälja de säkraste och mest passande.

Det skulle således i regel blifva riksbanken förbjudet att mot räntegodtgörelse emottaga penningar å deposition eller i löpande räkning; och vidare borde riksbankens utlåningsrörelse inskränkas till diskontering af affärsveklar samt beviljande af lån på kortare tid eller på kort tids uppsägning mot pant af goda värdepapper eller af varor. Komitén hade likväl bibehållit rätten för riksbanken att utlemna kassakreditiv på tolf månader samt lån mot förbindelse till återbetalning af minst en femtedel af beloppet hvar sjettemånad, men betecknade detta såsom en eftergift, betingad af hos oss rådande kreditbruk. Hvad särskildt beträffar de s. k. afbetalningslånen, ansåg komitén dem ega allt för djupa rötter i våra vanor och kanske äfven allt för väl motsvara några samhällsklassers, särskildt mindre jordbrukares och industriidkares, verkliga lånebehof för att kunna utan afsaknad eller böra utan tvingande skäl plötsligen indragas. Komiten föreslog emellertid, att afbetalningslånen, hvartill enligt gällande reglemente för riksbanken må användas högst

12 millioner kronor, sammanräknade ej finge öfverstiga 10 millioner kronor, samt att kassakreditiv skulle få beviljas endast mot pant af obligationer, aktier eller i fast egendom intecknade skuldebref.

Komitén framhöll i sammanhang härmed, att de verksamhetsfält, från hvilka riksbanken af anförda skäl borde utestängas, kunde och borde med så mycket större fördel bearbetas af de enskilda bankinrättningarna; och sålunda skulle mellan bankerna åstadkommas en arbetsfördelning, som borde lända till styrka för det hela samt vara till gagn både för riksbanken och de enskilda bankinstituten.

I fråga om *grunderna för riksbankens styrelse och förvaltning* erinrade komitén, att Sveriges riksbank vid jämförelse med andra europeiska centralbanker företedde den egendomligheten, att landets representantförsamling ensam hade beslutanderätt öfver dess förvaltning. Endast den inskränkning funnes i Riksdagens magt öfver banken, att en del föreskrifter, nemligen de, som vore upptagna i lagen för Rikets Ständers bank den 1 mars 1830, hade fått karakteren af civillag, till hvars ändring eller upphäfvande således fordrades samtycke äfven af Konungen. Dessa föreskrifter anginge bankens skyldighet att vid anfordran inlösa sina sedlar, förfarandet, om den vägrade detta, storleken af bankens grundfond och reservfond samt skyldigheten för banken att för hvarje månad och år offentliggöra öfversigter öfver sin ställning. Det förstnämnda och viktigaste af dessa stadganden eller om bankens skyldighet att inlösa sina sedlar med mynt vore dessutom upphöjdt till grundlagsbud, hvarjemte grundlagarna innehölle stadganden om antalet fullmäktige i riksbanken och sättet för deras väljande. Alla öfriga bestämmelser för riksbanken lemnades deremot af Riksdagen allena, och denna utsåge enväldigt bankens styrelse samt utöfvade ensam tillsyn öfver dess förvaltning.

»Erfarenheten från gångna tider har», yttrade komitén vidare, »noggsamt lärt, att Riksdagen såsom riksbankens principal icke varit rätt egnad att skydda landets invånares på myntvärdet beroende egendom och rätt och icke heller att åt bankens förvaltning i öfrigt gifva den kraft och den omsigt, som den nationella hushållningens utveckling och förkofran kräfde; och man bör väl akta sig att i den omsorgsfulla vård, Riksdagen under senare tider onekligen egnat riksbanken, se en garanti mot öfvergrepp för framtiden, ty det är icke under lugna, utan under oroliga tider, som lagstadgade formers lämplighet sättes på prof. Om man än numera icke behöfver befara så långt gående missgrepp i riks-

bankens förvaltning, som förflutna tider bevittnat och som ofta berott på bristande erfarenhet om villkoren för en sund bankrörelse, kvarstår i allt fall den påtagliga vådan deraf, att riksbanken är uteslutande beroende af en politisk riksförsamling, hvilken i synnerhet under upprörda tider kan komma att, med åsidosättande af bankens och det allmännas intressen, använda banken till främjande af partisyften.»

Faran häraf har komitén velat i främsta rummet afvärja genom att i vida större utsträckning, än nu eger rum, gifva karakteren af lag, stiftad af både Konung och Riksdag, åt de stadganden, som normera riksbankens rörelse och förvaltning.

I en sådan lag borde först och främst inrymmas icke blott, såsom nu, bankens skyldighet att vid anfordran inlösa sina sedlar med guld, utan äfven bestämmelserna om metalliska kassans storlek och beskaffenhet, maximum för sedelutgifningen och de slag af valutor, som för densamma skulle tjena till betäckning. Om icke äfven åt dessa senare föreskrifter bereddades civillags helgd, kunde budet om riksbankens skyldighet att inlösa sina sedlar blifva illusoriskt. Då nemligen föreskrifterna om villkoren och gränserna för sedelutgifningsrätten när som helst kunde af Riksdagen ensam ändras, kunde under vissa förhållanden frestelsen till en för stor sedelutgifning blifva så stark, att klokhets och försigtighetens gräns öfverskredes och den lagstadgade skyldigheten att vid anfordran inlösa sedlarne icke längre kunde fullgöras.

En lag för riksbanken borde vidare upptaga grunderna för bankens utlånings- och inlåningsrörelse samt för dess öfriga verksamhet äfvensom innehålla de konstitutiva bestämmelserna i fråga om bankens styrelse. Det vore nemligen lätt insedt, att en klok och förtänksam nation icke borde åt ett bankinstitut, öfver hvars hela organisation och verksamhet en tillfällig majoritet inom Riksdagen egde magt att utan ansvarighet besluta, öfverlemna den viktiga och grannliga uppgiften icke allenast att genom sina sedlar förmedla hela landets penningomsättning, utan äfven att vara främsta stödet för dess ekonomiska lif.

De detaljerade föreskrifter, som derutöfver tid efter annan kunde befinnas erforderliga för att närmare reglera riksbankens verksamhet, vore det deremot lämpligt att, likasom hittills, meddela i ett särskildt, af Riksdagen utfärdadt reglemente, å hvilket dock den fordran naturligtvis måste ställas, att det icke finge strida mot de i sjelfva lagen för riksbanken gifna bestämmelser.

Då komitén på anförda skäl icke velat upptaga det af 1881 års

bankkomité framställda förslag om enskilde delegares inrymmande i riksbanken, utan bibehållit riksbankens karakter af uteslutande statsbank, har komitén ansett det vara så mycket mera angeläget, att förändrade bestämmelser komme till stånd i fråga om tillsättningen af riksbankens styrelse.

Sedan komitén dervid till en början förordat, att fullmäktige skulle utses för tre år, såsom ock numera genom den förändrade lydelsen af 71 § i riksdagsordningen är föreskrifvet, fortsätter komitén sålunda:

»Men det är icke mindre otillfredsställande, att Riksdagen ensam tillsätter riksbankens styrelse. Häremot tala redan de skäl, som blifvit anförda mot Riksdagens envælde i fråga om lagbestämmelser för riksbanken, och dessa skäl äro här än mera påtagliga, då det ju ligger i sakens natur, att man icke hos en politisk riksförsamling kan under alla förhållanden påräkna den oväld och den frihet från politisk hänsyn, som vid val af en centralbanks styrelse bör göra sig gällande.

Om det ock härvid kan erinras, att Riksdagen, åtminstone under de senare årtiondena, med omsorg bevarat kontinuiteten i riksbankens styrelse, må det dock icke förbises, att ansatser till ett motsatt förfaringsätt, hvilka tillräckligt visa önskvärdheten af en förändring, ingalunda uteblifvit.

Kan det sålunda icke anses för det allmänna betryggande, att Riksdagen allena fortfarande utser riksbankens styrelse, och lemnar man å sido tanken på enskilde delegares upptagande i riksbanken, är det uppenbarligen åt regeringsmagten, man bör inrymma befogenhet att med Riksdagen deltaga i tillsättande af denna styrelse.

Denna fordran framgår för öfrigt redan med bjudande konsekvens af bankens egen art. Är nemligen inom staten regeringen i allmänhet ansvarig för hela förvaltningens gång; är riksbanken och skall den enligt komiténs förslag förblifva en statsinstitution; skall dess verksamhet regelbindas af lag, som stiftas af Konung och Riksdag gemensamt; och är slutligen redan nu genom den jemväl af komitén upptagna bestämmelsen i 2 § af 1830 års banklag stadgadt, att, om riksbanken blifver oförmögen att uppfylla sina förbindelser, hvilket i de flesta fall måste antagas härflyta af styrelsens förvållande, det är Konungen, som har att vidtaga nödiga åtgärder för upprätthållandet af det allmänna förtroendet och för bankens återupprättande, — så fordrar oemotsägligen följdriktigheten, att Konungen ej uteslutes från inflytande på tillsättningen af riksbankens styrelse. Denna fordran blifver oafvislig, då riksbanken för fram-

tiden skall, i egenskap af en med hela sedelutgifningsrätten utrustad, verklig centralbank, blifva bäraren af hela vårt penningväsende. Det kan ej vara riktigt, att, då banken är en statsbank och då regeringen i vårt land eljest har på det ekonomiska området så stor befogenhet och så vidsträckt ansvar, regeringsmagten skall hållas utestängd från en punkt af statsmaskineriet, så viktigt, att, om den råkar i olag, deraf följer en ögonblicklig förklamation af landets hela ekonomiska lif.»

Såsom den lämpligaste anordningen i detta afseende föreslog komitéen, att åt Konungen lemnades att utse tre af riksbankens fullmäktige, hvilka för framtiden borde blifva nio. Då emellertid de i 50, 98 och 109 §§ regeringsformen samt i 32 och 68 §§ riksdagsordningen åt fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret gifna uppdrag enligt sin natur icke borde eller kunde tillkomma jemväl de fullmäktige i riksbanken, som Eders Kongl. Maj:t enligt förslaget skulle förordna, men någon anledning icke funnes att utesluta de af Riksdagen utsedde fullmäktige i riksbanken från dessa funktioner, föreslog komitéen en sådan förändring i lydelsen af nämnda §§, att endast de af Riksdagen utsedde fullmäktige i riksbanken skulle jemte fullmäktige i riksgäldskontoret utöfva ifrågasvarande uppdrag.

Den nuvarande anordningen i afseende å ärendenas föredragning och beredning samt handhafvandet af de löpande göromålen hade komitéen icke funnit tillfredsställande, då den lätteligen kunde föranleda och väl äfven under vissa tider föranledt slitningar mellan de två jemnstälde deputerade, som hade dessa göromål sig anförtrödda. Häraf måste, enligt komiténs mening, banken blifva lidande, då ju för hvarje affär och icke minst för en stor bank enhet i ledningen vore af synnerlig vikt; och det vore uppenbarligen just för att ernå en sådan enhet och sammanhållning, som alla våra enskilda bankinstitut, likasom utlandets banker, satt i spetsen för förvaltningen *en* person, hvilken i sin hand samlade och sammanhöll alla de olika trådarna från de skilda förvaltningsgrenarne samt bar ansvaret för rörelsens jemna och ostörda gång. Komitéen ansåg en reform i denna riktning nyttig och tidsenlig och föreslog därför, att för riksbanken skulle utses en direktör, som handhade de löpande förvaltningsbestyren. Derjemte skulle tillsättas en vice direktör att biträda direktören och, vid ledighet eller förfall för denne, träda i hans ställe.

Diskonterings-, kreditiv- och låneärenden samt andra löpande göromål skulle, enligt komiténs förslag, handläggas af fyra, hvarje söckendag

sammanträdande deputerade, bestående af direktören, vice direktören samt två andra dertill utsedde fullmäktige.

Bland detaljbestämmelserna i komiténs förslag bör särskildt framhållas, att egenskapen hos riksbankens sedlar att utgöra lagligt betalningsmedel i riket uttryckligen gjorts beroende deraf, att de inlösas efter sin lydelse. Om de icke längre sålunda inlösas, utgöra de lagligt betalningsmedel endast gent emot riksbanken, statsverket och riksgäldskontoret. I följd häraf har komitén äfven föreslagit en omredaktion af motsvarande bestämmelse i 72 § regeringsformen.

Enligt komiténs förslag skulle indragningen af den enskilda sedelutgifningsrätten vara förd till slut vid 1903 års utgång; och komitén föreslog detaljerade bestämmelser dels i afseende å det succesiva genomförandet af denna indragning och dels angående vissa kassalättnader, som i sammanhang dermed borde af riksbanken beredas de enskilda bankerna.

Då detta komitébetänkande inför Eders Kongl. Maj:t anmäldes af dåvarande chefen för finansdepartementet, uttalade han sin anslutning till hvad komitén föreslagit, dock med vissa jemkningar i en del detaljbestämmelser, samt förklarade, att, under förutsättning att de af komitén framlagda förslag till grundlagsändringar, med de jemkningar, som angifvits såsom erforderliga, af Eders Kongl. Maj:t godkändes och vid då pågående riksdag antoges att hvila till nästpåföljda års riksdag, så att möjlighet derigenom bereddes, att de då blefve upphöjda till lag, departementschefen vore sinnad tillstyrka Eders Kongl. Maj:t att till 1891 års riksmöte aflåta proposition om förändrad banklagstiftning i hufvudsaklig öfverensstämmelse med öfriga af komitén afgifna förslag med antydda förändringar. Sedan chefen för justitiedepartementet enligt nådig befallbefallning låtit utarbeta förslag till grundlagsändringar i angifna syftning, aflät Eders Kongl. Maj:t till 1890 års Riksdag nådig proposition med förslag till ändringar i 50, 70, 72, 98 och 109 §§ regeringsformen samt 32, 65, 68, 71 och 73 §§ riksdagsordningen.

I Första Kammaren blef det genom Eders Kongl. Maj:ts berörda proposition framlagda förslag till ändrad lydelse af ofvannämnda §§ i regeringsformen och riksdagsordningen antaget att hvila till vidare grundlagsenlig behandling, men i Andra Kammaren afslogs propositionen med stor majoritet.

Till följd af den utgång, den af Eders Kongl. Maj:t vid 1890 års

riksdag väckta frågan sålunda erhöll, hafva komiténs öfriga förslag icke förelagts Riksdagen, utan har Eders Kongl. Maj:t meddelat de enskilda bankerna oktroj till utgången af år 1903.

Emellertid har Riksdagen med anledning af väckt motion antagit och Eders Kongl. Maj:t godkänt en sålunda ändrad lydelse af 71 § riksdagsordningen att, såsom jag ofvan omförmält, fullmäktige i riksbanken väljas för en tid af tre år. Härigenom har ett af syftena med ofvanberörda proposition eller ökad garanti för bevarande af kontinuiteten inom riksbankens styrelse vunnits.

Jemväl har Riksdagen ökat riksbankens grundfond till det belopp, som för densamma upptogs i 1890 års komitéförslag, eller 50 millioner kronor.

Men äfven andra frågor rörande bankväsendet hafva efter år 1890 varit föremål för Riksdagens öfverläggningar och beslut.

Så hemställde, med anledning af en vid 1892 års riksdag väckt motion, sammansatta banko- och lagutskottet om en skrivelse till Eders Kongl. Maj:t i syfte att åtgärder måtte vidtagas för successiv indragning af de enskilda bankernas rätt att utgifva egna sedlar å 10 kronor. Denna hemställan bifölls af Andra Kammaren, men afslogs af den Första.

Vid 1893 års riksmöte väcktes särskilda motioner om skrivelse till Eders Kongl. Maj:t dels angående omorganisation af bankväsendet i riket och dels om indragning af de enskilda bankernas rätt att utgifva egna sedlar å 10 kronor. Med anledning af dessa motioner hemställde sammansatta banko- och lagutskottet, att Riksdagen måtte hos Eders Kongl. Maj:t anhålla om framläggande af förslag till omorganisation af bankväsendet med afseende på riksbanken och de enskilda sedelutgivande bankerna. Utskottets hemställan bifölls af Andra Kammaren, men afslogs af den Första, dock efter votering, som utföll med 55 röster mot 51.

Vid 1894 års riksdag väcktes motion med hemställan att Riksdagen måtte hos Eders Kongl. Maj:t anhålla, att Eders Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, om och i hvad mån — efter vidtagna ändringar dels med afseende å Riksdagens beslut i fråga om den tid, för hvilken fullmäktige i riksbanken skulle väljas, och dels med afseende på öfriga dåmera för handen varande förhållanden, som på frågan inverkade, i de af 1889 års bankkomité utarbetade förslag till lagar för Sveriges riksbank och angående indragning af enskilda bankers sedelutgifningsrätt

— dessa båda lagförslag kunde tjena såsom grundval för lagstiftning i syfte att ordna bankväsendet i riket med afseende på riksbanken och de enskilda sedelutgifvande bankerna, samt derefter, så fort ske kunde, för Riksdagen framlägga de förslag, som kunde finnas ändamålsenliga. I det utlåtande, fullmäktige i riksbanken afgåfvo till sammansatta banko- och lagutskottet i anledning af berörda motion, uttalade sig fullmäktige för lämpligheten, med hänsyn så väl till riksbankens kraftiga utveckling som till allmänna rörelsens trygghet, af en försigtigt genomförd reform, hvarigenom rättigheten att utgifva banksedlar öfverlemnades åt riksbanken allena. Fullmäktige ansågo emellertid, att det kunde ifrågasättas, huruvida icke, med afseende på den tidpunkt, då förslaget åter blifvit väckt, lämpligare hade varit att i främsta rummet och till en början söka genomföra den enklare och ofta föreslagna reformen att indraga den minsta — eller 10 kronors — valören af de enskilda bankernas sedelemission och öfverlemna den åt riksbanken. Då de enskilda bankernas nya oktrojer med beviljad sedelutgifningsrätt utlöpte först med år 1903, kunde det nemligen förefalla mindre lämpligt att redan vilja bestämma grunderna för en banklagstiftning, som sannolikt först efter 10 år kunde börja tillämpas, för att efter måhända ytterligare lika lång tids förlopp vara fullständigt genomförd. Indragningen af de enskilda bankernas tiokronesedlar vore deremot redan i bankotrojerna förutsatt och mötte följaktligen lika litet hinder i dessa, som den i öfrigt syntes fullmäktige förete några allvarsamma svårigheter. Fullmäktige ansågo för öfrigt, att från riksbankens sida intet hinder borde möta för att, mot erhållande af all rätt till utgifvande af banksedlar, bevilja de enskilda bankerna vissa förmåner i afseende å rätt till rediskontering mot lägre diskonto samt till åtnjutande af kassakreditiv mot mycket låg ränta, allt på tid och på vilkor, som 1889 års bankkomité föreslagit. Likaså fasthöllo fullmäktige sin i föregående utlåtanden uttalade åsigt derom, att riksbanken sjelf icke borde finna någon svårighet att stärka sin metalliska kassa och ordna sin rörelse i öfrigt på sådant sätt, som kunde anses nödigt för öfvertagande af all sedelutgifningsrätt och den mera omfattande verksamhet, som deraf sannolikt föranleddes. Efter erinran, att motionären framlagt sitt förslag under förutsättning af bifall till det hvilande förslaget till sådan ändring af grundlagen, att fullmäktige skulle komma att väljas för tre år, och att, så vidt på Riksdagen berodde, denna förutsättning dämera blifvit en verklighet, förklarade fullmäktige slutligen, att de på frågans dåvarande ståndpunkt ansågo sig icke behöfva afgifva något om-

döme, huruvida genom denna grundlagsförändring allena den önskvärda kontinuitet i styrelsen och stabilitet i förvaltningen, hvilka man från flera håll velat vinna genom äfven Eders Kongl. Maj:ts direkta deltagande i valet af fullmäktige, kunde anses tillräckligt betryggade, men önskade betona, att i sådant fall den ofta framhållna angelägenheten deraf, att med riksbankens öfvertagande af all landets sedelutgifning borde följa öfverflyttande från reglementet till lagen af bestämmelserna om metalliska kassan, sedelstockens storlek och täckning genom särskilda slag af värden, syntes blifva ännu mera framträdande.

I sitt med anledning af berörda motion afgifna utlåtande förmälde sammansatta banko- och lagutskottet, att det icke funnit lämpligt att allenast på grund af den väckta motionen ingå på en granskning i detalj af ofvanomförmälda komitéförslag, utan hade trots sig böra afvakta, att detsamma på ett mera direkt sätt än då blefve underställt Riksdagens pröfning. För utskottet hade detta förslag till dess hufvudgrunder varit tillräckligt känt, för att utskottet, i likhet med motionären, skulle deri se ett lyckligt uppslag till bankfrågans lösning i riktning af det allmänt erkända önskningsmålet — upphörandet af den enskilda sedelutgifningsrätten och denna rätts koncentrerering hos riksbanken, hvilket skulle särskildt bidraga dertill, att riksbanken sattes i stånd att fylla uppgiften af en verklig nationalbank, som, på samma gång den kraftigare än dittills kunde utgöra ett stöd mot och i möjligaste mån förekomma rubbningar i affärslifvet, äfven tillförde staten ett välbehöfligt bidrag till bestridande af dess alltjemt stigande utgifter; och hemställde utskottet, att Riksdagen måtte hos Eders Kongl. Maj:t anhålla, att Eders Kongl. Maj:t täcktes hufvudsakligen på de grunder, som angifvits dels af fullmäktige i riksbanken och dels af 1889 års bankkomité i tillämpliga delar af dess den 30 januari 1890 afgifna förslag till lag för Sveriges riksbank och till lag angående indragning af enskilda bankers sedelutgifningsrätt, för Riksdagen framlägga förslag till omorganisation af bankväsendet med afseende på riksbanken och enskilda sedelutgifvande bankerna.

Denna utskottets hemställan bifölls af begge kamrarna, af den Första dock efter votering, som utföll med 51 röster mot 39, i följd hvaraf Riksdagen den 9 maj 1894 till Eders Kongl. Maj:t aflät skrifvelse af det innehåll, utskottet föreslagit.

Hvad sålunda inom Riksdagen förekommit synes berättiga till det antagande, att åsigtorna inom Riksdagen numera mognat för en lösning

af bankfrågan hufvudsakligen i den riktning, 1890 års komitébetänkande angifver. Men i ett afseende läser 1890 års förslag, att döma af riksdagsförhandlingarna, icke kunna påräkna understöd af Riksdagens begge kamrar, nemligen i fråga om Eders Kongl. Maj:ts rätt att i riksbankens styrelse insätta tre personer. Jag uppskattar till fullo den trygghet, en bestämmelse härom skulle innebära i afseende å riksbankens förvaltning, i det att en sådan åt Eders Kongl. Maj:t inrymd rätt skulle bereda tillfälle att inom riksbankens styrelse få de egenskaper, som vid riksbankens administrerande böra göra sig gällande, kraftigt representerade, äfven om Riksdagen vid något tillfälle skulle låta politisk hänsyn blifva den afgörande vid utöfvandet af sin valrätt. Men jag har icke desto mindre trott mig böra, i syfte att ernå de stora fördelar för landets bankväsende, som 1890 års förslag i öfrigt innebär, tillstyrka, det Eders Kongl. Maj:t icke ifrågasätter att i den utsträckning, som nyss är nämnd, delta i tillsättningen af riksbankens styrelse. Jag vill derfor nu i underdånighet hemställa, att Eders Kongl. Maj:t, med anslutning till det förslag, den af Eders Kongl. Maj:t år 1881 tillsatta bankkomité afgaf under litt. A. n:o 7 i sitt betänkande af den 14 december 1883, ville föreslå Riksdagen att, utan ändring i fullmäktiges antal, Eders Kongl. Maj:t tillsätter en fullmäktig, som tillika skall blifva ordförande bland fullmäktige. Äfven om en sådan, af Eders Kongl. Maj:t tillsatt ordförande icke blir den ledande inom förvaltningen, skulle han för visso komma att utöfva ett icke oväsentligt inflytande på riksbankens styrelse. Vald med uteslutande hänsyn till de egenskaper, platsen kräfver, skulle han, såsom en vårdare af de goda traditionerna inom riksbanken, tillse, att riksbankens främsta uppgift, myntvärdets uppehållande, icke finge undanskymmas af omsorgen för bankovinsten och, der så erfordrades, skulle han stå medlande mellan de olikartade element, som kunna tillföras riksbanksstyrelsen, der han vid lika röstetal för skiljaktiga meningar skulle fälla utslaget.

Men om Eders Kongl. Maj:t sålunda komme att besätta endast en plats inom riksbanksstyrelsen, läser det böra tillses, att denna plats under alla förhållanden intages af en person, som Eders Kongl. Maj:t dertill utsett. Derföre bör vid förfall för den af Eders Kongl. Maj:t valde ordföranden en af Eders Kongl. Maj:t för denne utsedd suppleant inträda såsom ordförande. Uppstår för så väl ordföranden som hans suppleant sådant tillfälligt förfall, som icke föranleder, att Eders Kongl. Maj:t utser annan person till endera af dessa befattningar, synes ordet lämpligen kunna föras

af den vid sammanträde närvarande fullmäktig, som under längsta tiden innehaft uppdraget såsom sådan.

Då riksbankens styrelse sålunda fortfarande skulle utgöras af endast sju personer, torde giltig anledning saknas att bibehålla den af sista bankkomitén föreslagna mindre styrelsen af fyra deputerade, utan synes mig ingen annan förändring i sättet för utöfvande af styrelsens verksamhet erfordras än den, som blir en följd deraf, att de nuvarande två deputerade utbytas mot en direktör och en vice direktör.

Då det lär vara af vigt, att den af Eders Kongl. Maj:t tillsatte ordföranden tillförsäkras ett arfvode, så pass rundligt, att det med fog kan begäras, att en hufvudsaklig del af hans verksamhet egnas åt riksbankens administrerande, har jag ansett en bestämmelse böra i lagen för riksbanken inryckas derom, att arfvodet till ordföranden skall utgå med ett belopp, en half gång högre än det, en hvar af de öfrige fullmäktige i denna sin egenskap eger uppbära.

I ofvanberörda, vid 1894 års riksdag väckta motion har motionären uttalat sig emot den i 1890 års förslag ifrågasatta nedsättning af afbetalningslånefonden från 12 till 10 millioner kronor; men då dessa lån under de senare åren ständigt hållit sig under 9 millioner kronor och något behof af fondens bibehållande vid dess nuvarande siffra således icke synes förefinnas, har jag så mycket mindre ansett mig böra tillstyrka ändring af förslaget i denna del, som ju en dylik lånerörelse egentligen ligger utanför en centralbanks verksamhetsområde och derföre icke lär böra särskildt uppmuntras.

Af de ändringar utöfver de förut omnämnda, jag ansett böra vidtagas i sista bankkomiténs förslag till lag för Sveriges riksbank, torde endast följande erfordra särskild motivering.

Bland de kassatillgångar, hvarå sedelutgifning får grundas, upptages i förslaget, 7 §, metallisk kassa, och i 9 § bestämmes, i full öfverensstämmelse med gällande bankoreglemente, 6 §, att såsom metallisk kassa skall beräknas ej blott guldmynt och omyntadt guld, utan ock i Sverige, Norge och Danmark i öfverensstämmelse med konventionen den 27 maj 1873 prägladt silfvermynt till belopp, icke öfverstigande en femtedel af den metalliska kassan i dess helhet. Då emellertid riksbanken är pliktig att med guld inlösa sina sedlar, synes det mindre egentligt att bland den metalliska kassan inräkna silfvermynt, hvars metallvärde för närvarande icke uppgår till hälften af dess prägelvärde. I en till bankoutsittet vid 1894 års riksdag aflåten skrifvelse hafva bankofullmäktige också med-

gifvit, att silfvermyntets upptagande i den metalliska kassan är principiellt origtigt och därför förordad, att bestämmelsen härom uteslötes ur bankoreglementets 6 §; men fullmäktige hafva på samma gång föreslagit, att riksbankens konventionssilfvermynt i stället upptoges bland de i reglementets 5 § 1 mom., motsvarande förslaget 7 §, angifna tillgångar, å hvilka sedelutgifningsrätt får grundas. Ur principiell synpunkt lär emellertid silfvermyntet icke heller här väl försvara sin plats; och då det synes mig angeläget, att, om riksbanken skall erhålla uteslutande sedelutgifningsrätt, grunderna för denna rätt fastställas så, att de icke lemna rum för anmärkning, har jag ansett riktigast att taga steget fullt ut genom att från de valutor, som få utgöra underlag för sedlarne, alldeles utesluta silfvermyntet, helst någon afsevärd olägenhet för riksbanken icke synes böra härigenom uppstå.

I förslaget, 8 §, bestämdes 75 millioner kronor såsom det belopp, hvartill riksbanken egde utgifva sedlar utan sådan beteckning, som 7 § föreskref. Men hela sedelcirkulationen inom riket, hvilken vid den tidpunkt, då berörda förslag afgafs, uppgick till omkring 100 millioner kronor, har nu stigit så, att den vid senaste årskiftet belöpte sig till nära 118 millioner kronor, deraf inemot 57 millioner belöpte på riksbanken och återstoden på de enskilda bankerna. Vid sådant förhållande har jag ansett, att den enligt 8 §, utan beteckning af kassatillgångar, medgifna sedelutgifningsrätten bör ökas till 90 millioner kronor, men att i sammanhang härmed bör föreskrivas, att den proportion, hvori den metalliska kassan, det fastställda minimibeloppet för densamma oberäknadt, skall stå till det belopp, hvarmed de enligt 8 § utgifna sedlarne öfverstiga 60 millioner kronor, skall utgöra 40 procent i stället för de i 9 § 2 mom. af förslaget upptagna 30 procent.

Med det till omkring 14 millioner kronor uppgående tillgodohafvande, riksbanken den 31 sistlidne december egde å löpande räkningar i utlandet — ett tillgodohafvande, som enligt 7 § i förslaget liksom i gällande bankoreglements med rätta hänföres till de såsom underlag för sedlarne beräknliga kassatillgångar, då ju guldvaluta när som helst kan erhållas för dessa fordringar — skulle riksbanken, för att, enligt nu föreslagna bestämmelser, ensam kunna emittera det belopp sedlar, omkring 118 millioner kronor, som sistnämnda dag funnos utelöpande, behöfva anlita sin sedelutgifningsrätt enligt 8 § i förslaget till belopp af omkring 73 millioner kronor och hålla en guldkassa af omkring 31 millioner kronor. En sådan guldkassa synes å ena sidan vara fullt betryggande, då sedelcirkulationens

minimum, för hvilket ju omedelbar betäckning af guldvaluta icke erfordras, helt visst i hvarje fall öfverstiger det sedelbelopp, som sålunda komme utgifvas utan sådan betäckning, och å andra sidan böra med lätthet kunna anskaffas, då väl den guldkassa, de enskilda bankerna till belopp af omkring $7\frac{1}{2}$ millioner kronor nu hålla för att möta sina utelöpande sedlar, efter dessas indragning kommer att till större delen hamna i riksbanken, hvars guldkassa redan nu öfverstiger 24 millioner kronor.

I den mån näringslivet kräver ökad sedelemission, kan sådan ega rum antingen på grund af ökad fordran på riksbankens utländska bankräkningar eller genom att begagna bankens sedelutgifningsrätt enligt 8 § för återstående 17 millioner kronor mot en i ofvannämnda proportion ökad guldkassa. Under den tidsperiod, som närmast följer efter upphörande af den enskilda sedelutgifningen, torde dock snarare en minskning än en ökning af sedelcirkulationen inträda, ty då de enskilda bankerna icke längre hafva fördel af en stark sedelcirkulation, lär det kunna antagas, att liqvider, i vida större utsträckning än nu, komma att ega rum genom användande af checksystem och qvittningsförfarande såsom i de stora kulturländerna.

Beträffande sättet att anordna öfvergången till ett centralbanksystem kan jag icke biträda den mening, bankofullmäktige i sitt till 1894 års bankoutskott afgifna, ofvan omförmälda utlåtande antydt, eller att, såsom ett första steg i denna riktning, de enskilda bankernas rätt att utgifva sedlar å tio kronors valör borde redan under den nu löpande oktroyen indragas. Det förhåller sig vissersigen så, att enligt nådiga kungörelsen den 12 juni 1874, som normerar de enskilda bankernas verksamhet, Eders Kongl. Maj:t när som helst eger förordna om en sådan indragning; men då en dylik åtgärd skulle, om än icke alldeles omintetgöra, i allt fall högst väsentligt reducera de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt, hvars bibehållande under den meddelade oktroyen de icke saknat anledning förvänta, anser jag densamma från billighetens och lämplighetens synpunkt icke tillrådlig. Men om således efter min mening de enskilda bankernas rätt att utgifva egna sedlar icke bör lida någon inskränkning under nu löpande oktroy, tror jag dock icke, att med tillämpning och genomförande af den banklagstiftning, hvarom nu är fråga, behöfver anstå så lång tid, som bankofullmäktige, enligt uttalande i nyssberörda utlåtande, befarat. Jag föreställer mig nemligen, att genom lämpligt anordnande af kassalättnader utaf det slag, 1890 års komité-

förslag upptager, den ifrågavarande bankreformen skall utan olägenhet kunna på ganska kort tid genomföras.

I fråga om anordnandet af dessa kassalättnader under öfvergången till ett nytt banksystem har jag icke så mycket tagit hänsyn till de enskilda bankerna sjelfva, som till den allmänhet, hvilken af dem betjenas. Jag förmenar nemligen, att indragning af den enskilda sedelutgifningsrätten, så drygt beskattad som den numera är, kommer att för bankerna sjelfva medföra en ganska måttlig olägenhet. För den stora allmänheten, hvilken af de enskilda bankerna med deras många, öfver hela landet spridda afdelningskontor betjenas på ett sätt, som är värdt allt erkännande, kan deremot denna åtgärd medföra mycket känbara olägenheter, om man icke söker mildra desamma genom anordningar, som på ett lämpligt sätt utjemna öfvergången till ett centralbanksystem. Man måste nemligen antaga, att, då de enskilda bankerna mista sin sedelutgifning, de ordna sin rörelse på det sätt, som under de förändrade förhållandena är för dem fördelaktigast, och att derföre de afdelningskontor, hvilkas tillvaro är byggd på den jemförelsevis billiga kassan af egna sedlar, komma att indragas, derest icke annan billig kassatillgång beredes. Det är en sådan kassatillgång, som synes böra tillhandahållas de enskilda bankerna genom kassakreditiv och rediskontering på billiga vilkor.

Jag har i detta syfte velat föreslå, det de enskilda bankerna tillförsäkras att hos riksbanken erhålla dels kassakreditiv under åren 1899—1903 och dels rätt att rediskontera vaxlar under åren 1904—1908 på de vilkor, 1890 års förslag innehåller och bankofullmäktige vid flera tillfällen för sin del godkänt, nemligen en ränta af högst två procent för uttag å kreditiv och ett diskonto för rediskonterade vaxlar af högst två tredjedelar af det i riksbanken eljest gällande. Vilket för åtnjutande af kreditiv skulle vara att enskild bank afstår från sin sedelutgifningsrätt. Beloppet af kreditivet har jag af förut antydda skäl ansett böra göras beroende deraf, att vederbörande bank bibehåller sina afdelningskontor, och derföre föreslagit, att enskild bank, som icke indragit något af sina den 1 januari 1896 befintliga afdelningskontor, eger erhålla kassakreditiv till det belopp, hvartill dess utelöpande sedlar då uppgått. Har åter sådant afdelningskontor blifvit indraget, skulle kreditivbeloppet minskas eller rätten till kreditiv alldeles upphöra, allt efter som Eders Kongl. Maj:t, med fäst afseende på det eller de indragna kontorens omfång och betydelse för den allmänna rörelsen, bestämmer. Anledningen, hvarför jag ansett, att hänsyn härvid bör tagas till förhållandena vid

detta års början, är den, att man bör förebygga den möjligheten, att någon bank, innan lagen trädte i kraft, vidtager sådana åtgärder med afseende å sina afdelningskontor eller sin sedelutgifning, som försvaga eller omindetgöra den med bestämmelsen åsyftade verkan.

Rediskonteringsrätten har jag ansett böra, under förutsättning att befintliga afdelningskontor bibehållas, bestämmas till sextio procent af beloppet af de den 1 januari 1896 utelöpande sedlar. Jag har ansett denna proportion lämplig i och för sig och särskildt därför att i alla från och med år 1885 utfärdade bankoreglementen införts bestämmelse derom, att fullmäktige på vilkor, de egde bestämma, egde att rediskontera de enskilda bankernas inländska vexlar till belopp, motsvarande hvad de vid 1885 års utgång hade utelöpande i egna tiokronesedlar, för så vidt Eders Kongl. Maj:t förordnade om indragning af desamma; och tiokronesedlarne uppgå till ungefär sextio procent af de enskilda bankernas hela sedelstock. I händelse af afdelningskontors indragning, har jag i afseende å rediskonteringsrätten ansett samma bestämmelser böra gälla som i fråga om kreditivrätten.

Bestämmelserna om riksbankens skyldighet att bereda de enskilda bankerna dessa kassalättnader synas lämpligast få sin plats bland öfvergångsstadgandena i lagen för riksbanken, och det i 1890 års komitébetänkande intagna förslag till lag angående indragning af enskilda bankers sedelutgifningsrätt kan då alldeles utgå.

Det finnes all anledning antaga, att de enskilda bankerna allmänt komma att begagna sig af anbudet att, mot afstående af sin sedelutgifningsrätt, erhålla sådant kreditiv, som här omförmålt. Om man nemligen tager hänsyn ej blott till sjelfva sedelbeskattningen, som nu uppgår till en procent af högsta, under året utelöpande sedelbeloppet, utan ock till omkostnaderna för sedlarnes tillverkning, underskrifvande, bokföring m. m., uppgår helt visst kostnaden för de medel, de enskilda bankerna genom sina sedlar inlåna från allmänheten, till ett belopp, motsvarande den ränta af två procent, som är föreslagen för uttagen å de kreditiv, som skulle träda i stället för sedelutgifningen. Härtill kommer, att de enskilda bankerna genom att afstå från sin sedelutgifning befrias från omsorgen att hålla guld-kassa, liksom de, sedan de ombildat sig till bankaktiebolag, icke vidare behöfva redovisa grundfondshypotek i värdepapper af vissa slag. Dessa värdepapper erhålla intill år 1904 sin naturliga användning såsom pant för de kreditiv, riksbanken skulle hafva att lemna.

För riksbanken åter motväges den nog låga räntefoten å dessa kreditiv mer än väl af den stora fördelen, att riksbanken genom de enskilda bankerna får sina sedlar spridda öfver hela landet.

De enskilda bankerna, som sålunda skulle ega att vid ingången af år 1899 erhålla fullt kassavederlag för sina utelöpande sedlar, skulle enligt den föreslagna anordningen beredas en tid af fem år för återbetalning af fyratio procent af denna kassaförstärkning, då ju vid ingången af år 1904 kassakreditivrätten skulle aflösas af rediskonteringsrätt till sextio procent af kreditivbeloppet. Till utjemnande af denna vexelskuld är jemväl en tid af fem år de enskilda bankerna förbehållen; men det är att hoppas och förvänta, att de enskilda bankernas rediskontering hos riksbanken allmänt kommer att fortfara äfven sedan deras lagstadgade rätt härtill upphört. Ty en sådan rediskontering, som redan nu eger rum, ehuru icke i särdeles stor omfattning, är utan tvifvel grundad på en mycket lämplig fördelning af bankverksamheten i landet. Om de enskilda bankinrättningarne, hvar på sin ort, uppsamla och erbjuda riksbanken de för en centralbank mest tjenliga papper, korta affärsvexlar, sedan de genom åtecknad endossement iklädt sig ansvar för deras behöriga infriande, så lärer, äfven då lagbestämmelser härom ej finnas, riksbanken icke underlåta att visa tillmötesgående genom att medgifva ett väsentligen reduceradt diskonto.

Om föreliggande förslag antages, skulle således den ifrågasatta bankreformen kunna vara genomförd antagligen redan under år 1899 och senast vid utgången af år 1903, utan att några våldsamma rubbningar i de enskilda bankernas verksamhet kunde befaras. Det är ju antagligt, att den enskilda sedelutgifningsrättens upphörande slutligen kommer att medföra indragning af en del utaf de enskilda bankernas afdelningskontor; men en sådan indragning skulle till följd af de föreslagna anordningarne antagligen komma att endast successivt verkställas och först efter utgången af år 1908 fullt genomföras, så att man i de landsorter, som af en sådan indragning skulle lida men, har rundlig tid att genom bildande af smärre bankaktiebolag, inrättande af sparbankskontor eller andra anordningar skydda sina intressen.»

Det af chefen för justitiedepartementet i statsrådet den 7 sistlidne februari afgifna yttrandet hade följande lydelse:

»På sätt statsrådsprotokollet öfver finansärenden för den 24 sistlidne januari utvisar, har chefen för finansdepartementet inför Eders Kongl. Maj:t anmält ett inom nämnda departement uppgjort förslag till lag

för Sveriges riksbank, bygd på grunder, som förutsätta vissa ändringar i regeringsformen och riksdagsordningen; och tillika — under förutsättning att förslag till dylika grundlagsändringar af Eders Kongl. Maj:t godkändes och blefve af den nu församlade Riksdagen antagna att hvila till 1897 års riksmöte, så att möjlighet derigenom bereddtes, att de då blefve upphöjda till lag — förklarar sig vara sinnad tillstyrka Eders Kongl. Maj:t att till sistnämnda Riksdag aflåta proposition om förändrad banklagstiftning i hufvudsaklig öfverensstämmelse med förutnämnda förslag till lag för Sveriges riksbank samt de af 1889 års bankkomité upprättade förslag till ansvarighetslag för fullmäktige i Sveriges riksbank och ansvarighetslag för ledamöter i styrelserna för Sveriges riksbanks afdelningskontor; i anledning hvaraf Eders Kongl. Maj:t med bifall till derom af chefen för finansdepartementet gjord hemställan behagat uppdraga åt chefen för justitiedepartementet att låta utarbета förslag till grundlagsändringar i den syftning, som af chefen för finansdepartementet angifvits.

Sådant förslag har till åttlydnad af berörda nådiga befallning nu blifvit upprättadt, dervid tillika i 71 § riksdagsordningen uteslutits föreskriften, att då på en gång val af samtliga fullmäktige eger rum, bestämes genom lottning den ordning, i hvilken fullmäktige skola afgå. Detta stadgande är nemligen icke vidare behöfligt, efter det de år 1894 antagna bestämmelserna angående val af fullmäktige blifvit första gången tillämpade. Den bland dessa bestämmelser jemväl upptagna föreskriften, att, der fullmäktige före utgången af den bestämda tjänstgöringstiden afgått eller ansvarsfrihet honom vägrats, val anställles före den tid, som för honom återstått, är nemligen, vid det förhållande att val för längre tjänstgöringstid skall verkställas före val för kortare, fullt tillräcklig för bestämmandet af den ordning, i hvilken fullmäktige skola afgå. Jag hemställer i underdånighet, att Eders Kongl. Maj:t med godkännande af det upprättade förslaget tacktes till Riksdagens antagande framlägga detsamma.)

Vid behandlingen inom utskottet af förevarande fråga hafva åtskilliga ledamöter af utskottet uttalat den mening, att utskottet borde i hufvudsak ansluta sig till det af Kongl. Maj:t vid 1890 års riksdag i ämnet framlagda förslag. Detta afsåg, som bekant, i främsta rummet dels att Konungen skulle tillerkännas befogethet att med Riksdagen del-

taga i tillsättandet af riksbankens styrelse, som skulle bestå af nio fullmäktige, deraf tre skulle utses af Konungen och de öfriga sex af Riksdagen, dels ock att de stadganden, som normera riksbankens rörelse och förvaltning, skulle i vida större utsträckning, än nu eger rum, erhålla karakteren af lag, stiftad af både Konung och Riksdag. Till sina hufvudgrunder öfverensstämmer sålunda detta förslag med det af Kongl. Maj:t i den föreliggande propositionen framställda. Båda innebära, att Riksdagen skulle genom eftergift af grundlagsenliga rättigheter bereda konungamagten ett i vårt statsskick hittills okänt inflytande på riksbanken och dess förvaltning. Ifrågavarande förslag hafva äfven tillkommit i hufvudsakligen samma syfte, nemligen att åvägbringa en hastigare lösning af frågan om upphörandet af den enskilda sedelutgifningsrätten och denna rätts koncentrerung hos riksbanken allena.

Äfven om ett sådant mål må vara värdt att eftersträfvat, kan utskottet dock ej finna, att de fördelar, som derigenom skulle vinnas, kunna anses utgöra ett vederlag, som i någon nämnvärd mån skulle motsvara arten af den föreslagna eftergiften från Riksdagens sida. Denna skulle nemligen, äfven med den mindre omfattning som ifrågasatts uti det nu af Kongl. Maj:t framlagda förslaget, medföra en väsentlig inskränkning uti den Riksdagen enligt grundlagen tillförsäkrade rätten att ensam besluta i afseende på riksbankens förvaltning, hvilken rätt onekligen torde utgöra en af grundpelarne uti det ypperligt afvägda statsskick, som 1809 års lagstiftare förstått att skapa åt vårt land; och att afhända sig en så dyrbar rättighet, endast för vinnandet af ett mål af jemförelsevis så ringa betydhet som det ofvan omnämnda, synes utskottet icke vara lämpligt, helst de enskilda bankernas sedelutgifningsrätt sannolikt inom en ej allt för aflägsen tid torde komma att försvinna, oberoende af om Riksdagen afstår från sin förenämnda rättighet eller icke.

Då utskottet således anser sig icke kunna tillstyrka Riksdagen att, under nu ifrågasatta betingelser, gifva sitt bifall till de uti den Kongl. propositionen och ofvan berörda förslag från 1890 i främsta rummet uppställda ändringsförslagen i fråga om båda statsmagternas deltagande i tillsättandet af fullmäktige i riksbanken och uti lagstiftningen för densamma, saknar utskottet anledning att ingå uti någon närmare granskning af öfriga i sammanhang dermed framställda och deraf beroende ändringsförslag; och har utskottet af samma skäl icke kunnat biträda ett inom utskottet väckt förslag, hvilket är grundadt på den nu föreliggande

kongl. propositionen men afser åtskilliga inskränkningar i den enligt samma proposition föreslagna rätt för Konungen att i riksbankens styrelse deltaga.

Det synes utskottet vara riktigast att med pröfningen af frågan om antagandet af grundlagsändringar af den beskaffenhet som de nu ifrågasatta och särskildt af sådana, som äro af den genomgripande betydelse som de i 1890 års förslag förordade och hvilka, att döma af utgången vid nämnda års riksdag, icke lära kunna tillvinna sig båda kamrarnes bifall, må få anstå, till dess riksbanken hunnit den utveckling, att den är i stånd att fylla uppgiften af en verklig centralbank, samt Kongl. Maj:t funnit tiden vara inne att definitivt förelägga Riksdagen förslag till omorganisation af bankväsendet med afseende på såväl riksbanken som de enskilda sedelutgifvande bankerna.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, får utskottet hemställa:

1:o) att Kongl. Maj:ts förevarande proposition icke måtte af Riksdagen bifallas.

Efter det utskottet den 23 nästlidne mars till slutlig behandling förehaft Kongl. Maj:ts till innevarande års riksdag aflättna proposition i förevarande ämne jemte ofvan omförmälda inom utskottet väckta förslag, har till utskottet den 1 i denna månad hänvisats en af herr *E. H. Behm* inom Första Kammaren väckt motion, n:o 52, deruti motionären, under åberopande af de skäl, som innefattades i ett af chefen för finansdepartementet i statsrådet den 28 februari 1890 afgifvet och i konstitutionsutskottets utlåtande n:o 11 vid 1890 års riksdag intaget yttrande, föreföreslagit, att Riksdagen ville antaga till hvilande för vidare grundlagsenlig behandling följande af Kongl. Maj:t genom proposition till nämnda Riksdag framlagda och af Första Kammaren med 82 röster mot 12 antagna förslag till ändringar i 50, 70, 72, 98 och 109 §§ regeringsformen samt 32, 65, 68, 71 och 73 §§ riksdagsordningen; dock att 72 § 1 mom. regeringsformen skulle erhålla den lydelse, som i Kongl. Maj:ts proposition till innevarande Riksdag rörande förevarande ämne blifvit föreslagen, samt att 71 § riksdagsordningen måtte erhålla nedanstående affattning.

Förslag till ändringar i regeringsformen.

§ 50.

Riksdagen skall sammanträda i rikets hufvudstad, utom i de fall, då fiendens framträngande eller pest eller andra lika viktiga hinder göra det omöjligt eller för Riksdagens frihet och säkerhet vådligt. I dessa fall tillkommer Konungen att, efter samråd med de af Riksdagen valde fullmäktige i riksbanken och fullmäktige i riksgäldskontoret, annan riksdagsort utsätta och kungöra.

§ 70.

När i fråga om reglemente för riksbanken, dess inkomster och utgifter kamrarne stanna i stridiga beslut, skola kamrarne derom hvar för sig rösta, såsom i näst föregående § sägs.

§ 72.

1:o. Riksbanken förblifver under Riksdagens garanti samt förvaltas enligt särskild lag, stiftad i den ordning 87 § 1 mom. stadgar.

2:o. Riksbankens styrelse utgöres af nio fullmäktige, förordnade tre af Konungen och sex af Riksdagen. Fullmäktige förordnas för tre år i sänder, och skola tre af dem årligen afgå, en bland de af Konungen och två bland de af Riksdagen utsedde. Har ansvarsfrihet blifvit fullmäktige af Riksdagen vägrad, skall nytt förordnande af samtliga fullmäktige ega rum för nästkommande tre år. Afgående fullmäktig kan återväljas. Har fullmäktig före utgången af den för honom bestämda tjenstgöringstid aflidit eller af annan orsak afgått, förordnas ny fullmäktig i den afgängnes ställe för den återstående tiden.

För fullmäktige skola finnas sex suppleanter, utsedda för ett år i sänder, två af Konungen och fyra af Riksdagen.

3:o. Riksbanken eger rätt att utgifva banksedlar. Dessa sedlar skola, vid anfordran, inlösas af banken med guld efter deras lydelse och må, så länge de sålunda inlösas, för mynt i riket erkännas.

§ 98.

I händelse justitieombudsmannen, under det Riksdag är församlad, afsäger sig det erhållna förtroendet eller med döden afgår, skall Riks-

dagen i embetet genast insätta den man, som blifvit till hans efterträdare utsedd. Skulle justitieombudsmannens utsedde efterträdare, under riksdag, afsäga sig det erhållna förtroendet eller i justitieombudsmans-embetet insättas eller med döden afgå, utväljes, på ofvan stadgade sätt, en annan behörig man i hans ställe. Inträffar något af dessa fall emellan riksdagarne, skall Riksdagens rätt härutinnan genom de af Riksdagen valde fullmäktige i riksbanken och fullmäktige i riksgäldkontoret utöfvas.

§ 109.

Lagtima riksdag kan ej utan egen begäran upplösas förr än den varit fyra månader tillsammans, derest icke Konungen, såsom i riksdagsordningen sägs, förordnar om nya val till båda kamrarne eller den ena af dem, i hvilka fall Riksdagen skall, med bibehållande af sin egenskap utaf lagtima, sammanträda å den tid inom tre månader från det Riksdagen blef upplöst, som Konungen bestämmer, samt må ej vidare af Konungen upplösas förr än efter fyra månader från det senare sammanträdet början.

Urtima Riksdag eger Konungen, när han för godt finner, åtskilja, och vare urtima Riksdag alltid upplöst, innan tid för lagtima Riksdags sammanträde infaller.

Der så oförmodadt skulle hända, att Riksdag, när den afslutas, icke hade staten reglerat eller någon ny bevillning till bestämdt belopp sig åtagit, fortfarande den förra statsregleringen och bevillningen intill nästa riksdag. Är åter bevillningens hela belopp bestämdt, men kamrarne icke om fördelningen deraf ense, då skola, efter den fastställda bevillningssummans förhållande till den, som vid föregående riksdag blifvit fördelad, de i den sista bevillningsförordningen stadgade artiklar jemlikt ökas eller minskas; och uppdrage Riksdagen åt de af Riksdagen valde fullmäktige i riksbanken och fullmäktige i riksgäldkontoret att en ny bevillningsförordning på sådan grund uppgöra och utfärda.

Förslag till ändringar i riksdagsordningen.

§ 32.

1. Den, som blifvit till riksdagsman vald, skall, första gången han efter valet till Riksdag sig inställer, inför chefen för justitiedepartementet,

eller den Konungen i hans ställe förordnar, sin fullmägt till granskning uppvisa å den dag Riksdagen sammanträder eller, om riksdagsman senare sig inställer, så snart derefter ske kan. Denna granskning, som skall ske i närvaro af tre bland de af Riksdagen valde fullmäktige i riksbanken och tre bland fullmäktige i riksgäldskontoret, har till föremål att undersöka, huruvida fullmagterna blifvit i föreskrifven form utfärdade, och skall vid den riksdag, för hvilken nya val af begge kamrarnes eller enderas samtliga ledamöter egt rum, vara inom tre dagar fulländad, men vid andra riksdagar samma dag, då fullmagterna uppvisas.

2. Hvardera kammaren tillkommer dock sedan att pröfva behörigheten till riksdagsmannakallets utöfvande, ej mindre för sådana dess medlemmar, hvilkas fullmagter ej blifvit godkända, än äfven för dem, emot hvilka eljest, till följd af denna grundlag, anmärkning förekommer. Den, om hvars riksdagsmannarätt fråga är hos kammare väckt, bibehåller emellertid sin befattning såsom ledamot i kammaren, intill dess han blifvit dertill obehörig förklarad.

§ 65.

När i fråga om statsutgifter eller bevillning, eller angående reglemente för riksbanken, dess inkomster och utgifter, eller angående riksgäldskontorets styrelse och förvaltning, inkomster och utgifter, kamrarne fatta stridiga beslut, som ej uppå vederbörligt utskotts förslag varda sammanjemkade, skola begge kamrarne hvar för sig rösta om de olika beslut, hvare hvardera förut stannat; kommande den mening, som dervid erhåller de flesta ledamöters af båda kamrarne sammanräknade röster, att gälla såsom Riksdagens beslut. För att vid sådan omröstning förekomma lika antal röster, skall i Andra Kammaren afläggas och förseglas en sedel, hvilken, i händelse de öfriga sammanräknade rösterna utfalla lika, öppnas och afgör frågan. Är pluralitet redan vunnen, bör den aflagda sedeln uppbruten genast förstöras.

§ 68.

Till följd af regeringsformens 96 § skall hvarje lagtima Riksdag förordna en för lagkunskap och utmärkt redlighet känd man att hafva tillsyn öfver lagarnes efterlefnad af domare och embetsmän samt att inför den riks rätt, som i bemålde grundlags 102 § till dess inrättning och

göromål beskrifves, eller vid andra vederbörliga domstolar, i laga ordning tilltala dem, som i sina embetens utöfning anses af veld, mannamån eller annan orsak hafva någon olaglighet begått eller underlåtit att sina embetspligter behörigen fullgöra.

Denne Riksdagens justitieombudsman, hvilkens rättigheter och åligganden ytterligare så väl i regeringsformen som genom särskild instruktion utstakas, väljes af fyratioåtta för tillfället nämnde valmän, af hvilka hvardera kammaren inom sig utser tjugufyra. Desse valmän, hvilka böra till valförrättningen sammanträda samma dag, då de blifvit utsedde, och ej må åtskiljas förr än valet är fulländadt, skola först samfaldt, medelst slutna sedlar, hvar för sig föreslå den man, som de anse böra komma under omröstning. Falla dervid rösterna till mer än hälften på en man, är han behörigen vald. Äro åter rösterna så delade mellan flere, att sådan pluralitet för någon icke eger rum, anställes ny omröstning med slutna sedlar till antagande af den, som de flesta rösterna erhållit, eller, om han icke antages, af den, som näst honom blifvit af de fleste kallad o. s. v. Skulle, sedan alla omröstningarne sålunda försiggått, likväl ingen hafva erhållit den här föreskrifna pluralitet, anställes ny omröstning öfver alla dem, som vid den första omröstningen blifvit satte i fråga; skolande den, som erhållit de flesta rösterna, anses behörigen vald.

Valmännen böra vid samma tillfälle, då justitieombudsman utses, och på enahanda sätt, välja en man af de egenskaper, som hos denne embetsman erfordras, för att honom efterträda, i fall han, innan nästa lagtima Riksdag anstält nytt val af justitieombudsman, skulle med döden afgå, samt att utöfva embetet under den tid justitieombudsmannen kan vara af svår sjukdom eller annat laga förfall derifrån hindrad.

I händelse justitieombudsmannen, under det Riksdag är församlad, afsäger sig förtroendet, eller med döden afgår, insätter Riksdagen genast i embetet den man, som blifvit till hans efterträdare utsedd. Skulle justitieombudsmannens utsedde efterträdare, under riksdag, afsäga sig det erhållna förtroendet eller i justitieombudsmansembetet insättas eller med döden afgå, utväljes på ofvan stadgade sätt en annan behörig man i hans ställe.

Inträffar något af dessa fall mellan riksdagarne, skall Riksdagens rätt härutinnan genom de af Riksdagen valde fullmäktige i riksbanken och fullmäktige i riksgäldskontoret utöfvas.

§ 71.

1. Hvarje lagtima riksdag skall genom fyratioåtta valmän, af hvilka hvardera kammaren inom sig utser tjugofyra, företaga det val af fullmäktige i riksbanken, hvarom i 72 § regeringsformen stadgas. Valet sker medelst slutna sedlar.

Genom samma valmän skola ock väljas fullmäktige att, jemlikt särskildt reglemente, riksgäldskontorets medel och tillhörigheter förvalta. Desse fullmäktige skola vara sju och väljas å lagtima riksdag för tiden från valet till dess sådant val under tredje året derefter försiggått. Valen ske medelst slutna sedlar. Ordförande bland fullmäktige väljes särskildt. Af de öfrige sex skola två årligen afgå. Då på en gång val af samtliga fullmäktige eger rum, bestämmes genom lottning den ordning, i hvilken fullmäktige, ordföranden undantagen, skola afgå. Afgående fullmäktig kan återväljas. Har fullmäktig före utgången af den bestämda tjänstgöringstiden afgått, eller har ansvarsfrihet honom vägrats, anställs val för den tid, som för honom återstår. Då val af ordförande skall ega rum, utses denne före öfrige fullmäktige. Val för längre tjänstgöringstid verkställs före val för kortare. Fullmäktige välje sjelfve bland sig vice ordförande; egande den, som bland fullmäktige förer ordet, afgörande röst, derest i frågor, som hos fullmäktige komma under omröstning, rösterna för två skiljaktiga meningar utfalla lika.

§ 73.

På samma gång och på lika sätt, som fullmäktige och revisorer enligt föregående två §§ utses, tillsättas jemväl suppleanter, att, vid inträffande förfall för dem, träda i deras ställe, nemligen för fullmäktige i riksbanken fyra, för fullmäktige i riksgäldskontoret tre och för hvarje års revisorer sex.

I öfverensstämmelse med hvad utskottet förut i detta betänkande anfört rörande det förslag, som af Kongl. Maj:t vid 1890 års riksdag framlagts i förevarande fråga, anser sig utskottet böra hemställa:

2:o) att herr Behms motion icke må föranleda någon Riksdagens vidare åtgärd.

Stockholm den 17 april 1896.

På utskottets vägnar:

O. BERGIUS.

Reservationer

af herr *Behm*, som anført:

»Enär det förslag till lag för Sveriges riksbank, som, under förutsättning att Kongl. Maj:ts proposition angående ändringar i regeringsformen i fråga om sammansättningen af riksbankens styrelse vinner Riksdagens bifall, är afsedt att föreläggas Riksdagen till antagande, hvilat på det af 1889 års bankkomité afgifna betänkande i ämnet, men samma betänkande på objektiva och klara skäl uppställer såsom vilkor för riksbankens öfvertagande af hela sedelutgifningen, att åt Konungen beredes rätt att på ett verksamt sätt deltaga i sammansättningen af riksbankens styrelse, så, och då komitén på goda grunder finner ett dylikt inflytande icke varda åt konungamagten inrymdt derigenom, att blott *en* ledamot, äfven om han blefve styrelsens sjelfskrifne ordförande, af Konungen insattes i riksbankens styrelse, har jag, med särskildt afseende jemväl derå, att, såsom komitén ock framhållit, »samtliga styrelseledamöter, oberoende af huruvida de utsetts af Konungen eller af Riksdagen, skola sinsemellan vara fullt likställda och ega att gemensamt inom sig uppsöka och utvälja de krafter, de anse dugligast att på ordförande- och direktörsplatserna

sättas i spetsen för bankförvaltningen», ansett att utskottet bort, med afstyrkande af den kongl. propositionen, förorda antagande i nu tillämpliga delar af 1890 års förslag, sådant det finnes upptaget i den af mig i ämnet väckta motion, som jag härmed hemställer må af Riksdagen antagas såsom hvilande till vidare grundlagsenlig behandling.»

af herrar *Bergius, Alin, Unger, Helander* och friherre *Wrangel von Brehmer*, hvilka biträdt det af herr Behm framställda yrkandet.

af herr *Ljungman*, som ansett, »att utskottet bort tillstyrka Riksdagen att, med förklarande att Kongl. Maj:ts proposition icke kan oförändrad bifallas, till hvilande för vidare grundlagsenlig behandling antaga följande förslag till ändrad lydelse af 50, 66, 70, 72, 98, 109 och 111 §§ regeringsformen samt 6, 32, 65, 68, 71 och 73 §§ riksdagsordningen:

Regeringsformen.

§ 50.

Riksdagen skall sammanträda i rikets hufvudstad, utom i de fall, då fiendens framträngande eller pest eller andra lika viktiga hinder göra det omöjligt eller för Riksdagens frihet och säkerhet vådligt. I dessa fall tillkommer Konungen att, efter samråd med de af *Riksdagen valde fullmäktige i riksbanken* och *fullmäktige i riksgäldskontoret*, annan riksdagsort utsätta och kungöra.

§ 66.

Riksgäldskontoret förblifver under Riksdagens styrelse och inseende, att, efter af *Riksdagen fastställt reglemente*, förvaltas af de *fullmäktige kamrarne dertill förordna*; och då Riksdagen ansvarar för den rikets gäld, kontoret ombesörjer, så kommer Riksdagen, sedan kontorets tillstånd och behof blifvit i vederbörlig ordning utredda, att genom bevillning tillskjuta de medel, som för betalande af denna gäld, till ränta och kapital, oumbärliga finnas, så att rikets kredit varder bibehållen och vårdad.

§ 70.

När, i fråga om *ansvarsfrihet, reglemente och instruktioner för riksbankens styrelse och förvaltning eller om riksbankens inkomster och utgifter*, kamrarna stanna i stridiga beslut, skola kamrarna derom hvar för sig rösta, såsom i nästföregående § sägs.

§ 72.

Riksbanken förblifver under Riksdagens garanti, så att den ostörd må förvaltas af dertill *förordnade fullmäktige*, efter af *Konungen och Riksdagen gemensamt stiftad lag samt de instruktioner och det reglemente*, hvilka redan gjorda äro eller vidare af Riksdagen göras kunna.

Fullmäktige för riksbanken skola vara sju, af hvilka Konungen för tre år i sänder förordnar en jemte en suppleant och de öfrige sex jemte tre suppleanter väljas af Riksdagen för tid och på sätt i riksdagsordningen sägs. Den af Konungen förordnade ordinarie ledamoten vare fullmäktiges ordförande, men må ej utses till direktör eller vice direktör för riksbanken. De af Konungen för den af honom nämnde fullmäktige och dennes suppleant meddelade förordnanden må återkallas, när Konungen så pröfvar skäligt. Fullmäktig, som af Riksdagen vägrats ansvarsfrihet, skall afgå från sin befatning.

Riksbanken allena eger rätt att utgifva sedlar, som för mynt i riket må erkännas. Dessa sedlar skola, vid anfordran, inlösas af banken efter deras lydelse.

§ 98.

I händelse justitieombudsmannen, under det Riksdag är församlad, afsäger sig det erhållna förtroendet eller med döden afgår, skall Riksdagen i embetet genast insätta den man, som blifvit till hans efterträdare utsedd. Skulle justitieombudsmannens utsedde efterträdare, under riksdag, afsäga sig det erhållna förtroendet eller i justitieombudsmans-embetet insättas eller med döden afgå, utväljes, på ofvan stadgade sätt, en annan behörig man i hans ställe. Inträffar något af dessa fall emellan riksdagarna, skall Riksdagens rätt härutinnan genom *de af Riksdagen valde fullmäktige i riksbanken och fullmäktige i riksgäldskontoret* utöfvas.

§ 109.

Lagtima Riksdag kan ej utan egen begäran upplösas förr än den varit fyra månader tillsammans, derest icke Konungen, såsom i riksdagsordningen sägs, förordnar om nya val till båda kamrarne eller den ena af dem, i hvilka fall Riksdagen skall, med bibehållande af sin egenskap utaf lagtima, sammanträda å den tid inom tre månader från det Riksdagen blef upplöst, som Konungen bestämmer, samt må ej vidare af Konungen upplösas förr än efter fyra månader från det senare sammanträdet början.

Urtima riksdag eger Konungen, när Han för godt finner, åtskilja, och vare urtima riksdag alltid upplöst, innan tid för lagtima riksdags sammanträde infaller.

Der så oförmodadt skulle hända, att Riksdag, när den afslutas, icke hade staten reglerat eller någon ny bevillning till bestämdt belopp sig åtagit, fortfare den förra statsregleringen och bevillningen intill nästa riksdag. Är åter bevillningens hela belopp bestämdt, men kamrarne icke om fördelningen deraf ense, då skola, efter den fastställda bevillningssummans förhållande till den, som vid föregående riksdag blifvit fördelad, de i den sista bevillningsförordningen stadgade artiklar jemlikt ökas eller minskas; och uppdrage Riksdagen *åt de af Riksdagen valde fullmäktige i riksbanken* och *fullmäktige i riksgäldskontoret*, att en ny bevillningsförordning på sådan grund uppgöra och utfärda.

§ 111.

Beskyllas riksdagsman för grof missgerning, må han ej i häkte kunna inmanas förr än, efter anstald ransakning, domaren sådant skäligen pröfvat, så vida han ej å bar gerning funnen varder; dock gälle, om han, efter domstols kallelse, sig ej inställer, hvad allmänna lagen i thy fall stadgar. Ej må riksdagsman i andra fall, än som i denna och nästföregående § sagda äro, sin frihet beröfvas.

Fullmäktige *i riksbanken* och *i riksgäldskontoret* samt Riksdagens revisorer kunna ej, i och för sin befattning, emottaga befallningar utan af Riksdagen allena, och enligt dess instruktioner, ej heller till redo och ansvar ställas, utan efter Riksdagens beslut.

Riksdagsordningen.

§ 6.

1. Första Kammarens ledamöter skola, till ett antal af etthundra-femtio och för en tid af nio år, utses af landstingen och stadsfullmäktige i de städer, som ej i landsting deltaga.

2. Hvarje landstingsområde och sådan stad, som nu är nämnd, utgör en valkrets, för hvilken, efter folkmängden inom dess område, väljes en riksdagsman för hvarje fullt tal, motsvarande en etthundrafemtionedel af rikets folkmängd.

3. För valkrets, som har mindre folkmängd, än i mom. 2 sägs, väljes dock en riksdagsman.

4. Derest det antal riksdagsmän, som med tillämpning af stadgan-dena i mom. 2 och 3 bör utses, icke uppgår till etthundrafemtio, skola, för ernående af detta antal, de valkretsar, hvilkas folkmängd mest öfver-skjuter de tal, som enligt mom. 2 äro bestämmande för riksdagsmännens antal inom valkretsarne, vara berättigade att hvardera välja ytterligare en riksdagsman.

5. Det antal riksdagsmän, hvarje valkrets enligt ofvan angifna grun-der eger utse, bestämmes hvart tionde år af Konungen; dock må hvad sålunda bestämmes icke lända till inskränkning i vald riksdagsmans rätt att under föreskrifven tid utöfva riksdagsmannakallet.

6. Upphör stad att i landsting deltaga, må, så länge då gällande bestämmelse om riksdagsmännens antal för de särskilda valkretsarne län-der till efterrättelse, stadens rätt att utse riksdagsman inträda allenast i det fall, att ledighet uppstår i den valkrets, staden förut tillhört.

7. Äro icke, då tillämpning skall ske af den i mom. 5 nämnda bestämmelse, så många ledigheter inom kammaren, att nya valkretsar, som i följd af stadgandet i näst förestående mom. ännu ej utsett riks-dagsmän, samt gamla valkretsar, för hvilka ökning af antalet riksdags-män bör ega rum, kunna samtidigt komma i åtnjutande af rättigheten att välja fullt antal riksdagsmän, skall, i afseende å ordningen för sagda rättighets utöfning dessa valkretsar emellan, gälla till efterrättelse: att nya valkretsar ega företräde framför äldre; att bland två eller flera nya valkretsar företrädet tillkommer den, som tidigast utträdt ur landsting;

att valkretsar, för hvilka tillökningen i riksdagsmännens antal är grundad på stadgandena i mom. 2, ega företräde framför valkretsar, för hvilka sådan tillökning härleder sig från föreskrifterna i mom. 4; att bland sådana valkretsar, hvilka på grund af stadgandena i mom. 2 ega välja ökad antal riksdagsmän, den har företrädet, för hvilken detta antal är störst, eller, om antalet är lika för två eller flera valkretsar, den bland dem, hvars folkmängd mest öfverskjuter de tal, som enligt samma mom. äro bestämmande för riksdagsmännens antal inom valkretsarne; att bland sådana valkretsar, hvilka jemlikt mom. 4 ega utse ökad antal riksdagsmän, företrädet tillkommer den, för hvilken det i samma mom. omnämnda folkmängdsöfverskott är störst; samt att i de fall, der folkmängdsöfverskottet, såsom lika stort för två eller flera valkretsar, ej kan tjena till grund för bestämmande af företrädet dem emellan, detta skall afgöras genom lottning inför chefen för justitiedepartementet i närvaro af tre bland *de af Riksdagen valde fullmäktige i riksbanken* och tre bland fullmäktige i riksgäldskontoret.

§ 32.

1. Den, som blifvit till riksdagsman vald, skall, första gången han efter valet till Riksdag sig inställer, inför chefen för justitiedepartementet, eller den Konungen i hans ställe förordnar, sin fullmagt till granskning uppvisa å den dag Riksdagen sammanträder eller, om riksdagsman senare sig inställer, så snart derefter ske kan. Denna granskning, som skall ske i närvaro af tre bland *de af Riksdagen valde fullmäktige i riksbanken* och tre bland fullmäktige i riksgäldskontoret, har till föremål att undersöka, huruvida fullmagterne blifvit i föreskrifven form utfärdade, och skall vid den riksdag, för hvilken nya val af begge kamrarnes eller enderas samtliga ledamöter egt rum, vara inom tre dagar fulländad, men vid andra riksdagar samma dag, då fullmagterna uppvisas.

2. Hvardera kammaren tillkommer dock sedan att pröfva behörigheten till riksdagsmannakallets utöfvande, ej mindre för sådana dess medlemmar, hvilkas fullmagter ej blifvit godkända, än äfven för dem, emot hvilka eljest, till följd af denna grundlag, anmärkning förekommer. Den, om hvars riksdagsmannarätt fråga är hos kammare väckt, bibehåller emellertid sin befattning såsom ledamot i kammaren, intill dess han blifvit dertill obehörig förklarad.

§ 65.

När, i fråga om statsutgifter eller bevilning, eller rörande antingen ansvarsfrihet, reglemente och instruktioner för riksbankens styrelse och förvaltning eller riksbankens inkomster och utgifter, eller angående riksgäldskontorets styrelse och förvaltning, inkomster och utgifter, kamrarne fatta stridiga beslut, som ej uppå vederbörligt utskotts förslag varda sammanjemkade, skola begge kamrarne hvar för sig rösta om de olika beslut, hvori hvardera förut stannat; kommande den mening, som dervid erhåller de flesta ledamöters af båda kamrarne sammanräknade röster, att gälla såsom Riksdagens beslut. För att vid sådan omröstning förekomma lika antal röster, skall i Andra Kammaren afläggas och förseglas en sedel, hvilken, i händelse de öfrige sammanräknade rösterna utfalla lika, öppnas och afgör frågan. Är pluralitet redan vunnen, bör den aflagda sedeln uppbruten genast förstöras.

§ 68.

Till följd af regeringsformens 96 § skall hvarje lagtima Riksdag förordna en för lagkunskap och utmärkt redlighet känd man att hafva tillsyn öfver lagarnes efterlefnad af domare och embetsmän samt att inför den riks rätt, som i bemålde grundlags 102 § till dess inrättning och göromål beskrifves, eller vid andra vederbörliga domstolar i laga ordning tilltala dem, som i sina embetens utöfning anses af veld, mannamån eller annan orsak hafva någon olaglighet begått eller underlåtit att sina embetspligter behörigen fullgöra.

Denne Riksdagens justitieombudsman, hvilkens rättigheter och åligganden ytterligare så väl i regeringsformen som genom särskild instruktion utstakas, väljes af fyratioåtta för tillfället nämnde valmän, af hvilka hvardera kammaren inom sig utser tjugofyra. Desse valmän, hvilka böra till valförrättningen sammanträda samma dag, då de blifvit utsedde, och ej må åtskiljas förr, än valet är fulländadt, skola först sanfäldt, medelst slutna sedlar, hvar för sig föreslå den man, som de anse böra komma under omröstning. Falla dervid rösterna till mer än hälften på en man, är han behörigen vald. Äro åter rösterna så delade mellan flera, att sådan pluralitet för någon icke eger rum, anställs ny omröstning med slutna sedlar till antagande af den, som de flesta rösterna erhållit, eller, om han

icke antages, af den, som näst honom blifvit af de flesta kallad o. s. v. Skulle, sedan alla omröstningarna sålunda försiggått, likväl ingen hafva erhållit den här föreskrifna pluralitet, anställes ny omröstning öfver alla dem, som vid den första omröstningen blifvit satte i fråga; skolande den, som erhållit de flesta rösterna, anses behörigen vald.

Valmännen böra vid samma tillfälle, då justitieombudsman utses, och på enahanda sätt, välja en man af de egenskaper, som hos denne embetsman erfordras, för att honom efterträda, i fall han, innan nästa lagtima Riksdag anställt nytt val af justitieombudsman, skulle med döden afgå, samt att utöfva embetet under den tid, justitieombudsmannen kan vara af svår sjukdom eller annat laga förfall derifrån hindrad.

I händelse justitieombudsmannen, under det riksdag är församlad, afsäger sig förtroendet eller med döden afgår, insätter Riksdagen genast i embetet den man, som blifvit till hans efterträdare utsedd. Skulle justitieombudsmannens utsedde efterträdare, under riksdag, afsäga sig det erhållna förtroendet eller i justitieombudsmansembetet insättas eller med döden afgå, utväljes på ofvan stadgade sätt en annan behörig man i hans ställe.

Inträffar något af dessa fall mellan riksdagarne, skall Riksdagens rätt härutinnan genom *de af Riksdagen valde fullmäktige i riksbanken och fullmäktige i riksgäldskontoret* utöfvas.

§ 71.

1. *De sex fullmäktige i riksbanken, hvilka enligt 72 § regeringsformen skola utses af Riksdagen, väljas för tiden från valet, till dess sådant val å lagtima riksdag under tredje året derefter försiggått. Två af de utaf Riksdagen utsedde fullmäktige skola årligen afgå. Har af Riksdagen utsedd fullmäktig före utgången af den bestämda tjänstgöringstiden afgått, anställes val för den tid, som för honom återstått.*

2. Riksdagen skall *jenväl utse fullmäktige att, enligt 66 § regeringsformen, förvalta riksgäldskontorets medel och tillhörigheter. Desse fullmäktige skola vara sju och väljas för tiden från valet, till dess sådant val å lagtima riksdag under tredje året derefter försiggått. Ordförande bland fullmäktige väljes särskildt. Af de öfrige sex skola två årligen afgå. Har fullmäktig före utgången af den bestämda tjänstgöringstiden afgått, anställes val för den tid, som för honom återstått. Då val af ordförande eger rum, utses denne före öfrige fullmäktige.*

3. Val af fullmäktige i riksbanken och i riksgäldskontoret verkställas genom fyratioåtta valmän, af hvilka hvardera kammaren inom sig utser tjugofyra. Valen ske med slutna sedlar. Val för längre tjänstgöringstid verkställas före val för kortare. Afgående fullmäktig kan återväljas; men tillträder fullmäktig embete eller beställning, hvarom i 35 och 48 §§ regeringsformen förmåles, eller kommer han i den ställning, att han jemlikt 26 § icke må såsom riksdagsman godkännas, eller har ansvarsfrihet honom vägrats, frånträde han genast befattningen såsom fullmäktig och må ej återväljas.

4. Fullmäktige välja sjelfve bland sig vice ordförande; egande den, som bland fullmäktige förer ordet, afgörande röst, derest i frågor, som hos fullmäktige komma under omröstning, rösterna för två skiljaktiga meningar utfalla lika.

§ 73.

På samma gång och på lika sätt, som fullmäktige och revisorer enligt föregående två §§ af Riksdagen utses, tillsättas jemväl suppleanter, att, vid inträffande förfall för dem, träda i deras ställe, nemligen för *de af Riksdagen valde* fullmäktige i riksbanken tre, för fullmäktige i riksgäldskontoret likaledes tre och för hvarje års revisorer sex.»

af herr *Restadius*, som inom utskottet förordat att antaga såsom hvilande i grundlagsenlig ordning Kongl. Maj:ts förslag med den ändring deri, att den af Kongl. Maj:t utsedde ledamoten icke skulle få vara direktör eller vice direktör i banken och suppleanten för bemälde ledamot icke heller vice ordförande, samt att nämnde fullmäktig och hans suppleant skulle, der ansvarsfrihet af Riksdagen dem förvägrades, vara pligtige att afgå från berörda befattningar; samt

af herrar friherre *Barnekow*, *Bengtsson*, *Boström*, *Dahn*, *Gyllensvärd* och *Johnsson*, hvilka anförde:

»Då vi ej kunnat biträda utskottets hemställan om afslag å Kongl. Maj:ts proposition med förslag till ändringar i §§ 50, 70, 72, 98, 109 och 111 regeringsformen samt §§ 32, 65, 68, 71 och 73 riksdagsordningen, enär förevarande proposition utgör en lösning så vidt angår regeringsformen och riksdagsordningen af det af Riksdagen erkända

önskningsmålet: upphörandet af den enskilda sedelutgifningsrätten och denna rätts koncentring hos riksbanken, hvilket skulle särskildt bidra dertill, att riksbanken sattes i stånd att fylla uppgiften af en verklig nationalbank, som, på samma gång den kraftigare än hittills kunde utgöra ett stöd mot och i möjligaste mån förebygga rubbningar i affärlifvet, äfven tillförde staten ökade inkomster; få vi vördsamt hemställa, att Riksdagen, under förklarande, det Kongl. Maj:ts proposition icke kunnat i oförändradt skick bifallas, ville för hvilande till grundlagsenlig behandling antaga nedanstående förslag till förändrad lydelse af följande §§ i regeringsformen och riksdagsordningen:

Regeringsformen.

§ 50.

(Lika med Kongl. Maj:ts förslag).

§ 70.

(Kongl. Maj:ts förslag:)

När i fråga om reglemente för riksbanken, dess inkomster och utgifter, kamrarne stanna i stridiga beslut, skola kamrarne derom hvar för sig rösta, såsom i nästföregående § sägs.

(Reservanternas förslag:)

När, i fråga om *riksbankens styrelse och förvaltning*, dess reglemente samt inkomster och utgifter, kamrarne stanna i stridiga beslut, skola kamrarne derom hvar för sig rösta, såsom i nästföregående § sägs.

§ 72.

1:o. Riksbanken förblifver under Riksdagens garanti samt förvaltas enligt särskild lag, stiftad i den ordning 87 § 1 mom. stadgar.

Riksbanken förblifver under Riksdagens garanti, så att den ostörd må förvaltas af dertill förordnade fullmäktige, efter af Konungen och Riksdagen gemensamt stiftad lag samt de stadgar och reglementen, hvilka redan gjorda äro eller vidare af Riksdagen göras kunna.

(Kongl. Maj:ts förslag:)

3:o. Riksbankens styrelse utgöres af sju fullmäktige, af hvilka en, som skall vara ordförande bland fullmäktige, förordnas af Konungen och sex väljas af Riksdagen på sätt i 71 § riksdagsordningen säges. Konungen förordnar jemväl en suppleant att vid förfall för ordföranden träda i hans ställe. De af Konungen för ordföranden och hans suppleant meddelade förordnanden må återkallas, när Konungen så pröfvar skäligt. För de af Riksdagen utsedde fullmäktige skola finnas tre suppleanter, valde såsom i 73 § riksdagsordningen föreskrifves.

3:o. Riksbanken eger rätt utgifva banksedlar. Dessa sedlar skola, vid anfordran, inlösas af banken med guld efter deras lydelse och må, så länge de sålunda inlösas, för mynt i riket erkännas.

(Reservanternas förslag:)

Fullmäktige för riksbanken skola vara sju, af hvilka Konungen för tre år i sänder förordnar en jemte en suppleant, och de öfrige sex jemte tre suppleanter väljas af Riksdagen för tid och på sätt i riksdagsordningen sägs. Den af Konungen förordnade ordinarie ledamoten vare fullmäktiges ordförande, men kan ej utses till direktör eller vice direktör för riksbanken; och må de af Konungen för fullmäktig och suppleant meddelade förordnaden återkallas, när Konungen så pröfvar skäligt. Fullmäktig, som af Riksdagen vägrats ansvarsfrihet, skall afgå från sin befattning och må ej återväljas.

Riksbanken allena eger rätt att utgifva sedlar, som för mynt i riket må erkännas. Dessa sedlar skola, vid anfordran, inlösas af banken med guld efter deras lydelse.

§ 98.

(Lika med Kongl. Maj:ts förslag.)

§ 109.

(Lika med Kongl. Maj:ts förslag.)

§ 111.

(Lika med Kongl. Maj:ts förslag.)

Riksdagsordningen.

§ 32.

(Lika med Kongl. Maj:ts förslag).

§ 65.

(Kongl. Maj:ts förslag:)

När i fråga om statsutgifter eller bevilning, eller angående reglemente för riksbanken, dess inkomster och utgifter, eller angående riksgäldskontorets styrelse och förvaltning, inkomster och utgifter, kamrarne fatta stridiga beslut; som ej uppå vederbörligt utskotts förslag varda sammanjemkade, skola begge kamrarne hvar för sig rösta om de olika beslut, hvori hvardera förut stannat; kommande den mening, som dervid erhåller de flesta ledamöters af båda kamrarna sammanräknade röster, att gälla såsom Riksdagens beslut. För att vid sådan omröstning förekomma lika antal röster, skall i Andra Kammaren afläggas och förseglas en sedel, hvilken, i händelse de öfriga sammanräknade rösterna utfalla lika, öppnas och afgör frågan. Är pluralitet redan vunnen, bör den aflagda sedeln ouppbruten genast förstöras.

(Reservanternas förslag:)

När, i fråga om statsutgifter eller bevilning eller angående *riksbankens eller riksgäldskontorets styrelse och förvaltning, reglementen*, inkomster och utgifter, kamrarne fatta stridiga beslut, som ej uppå vederbörligt utskotts förslag varda sammanjemkade, skola begge kamrarne hvar för sig rösta om de olika beslut, hvori hvardera förut stannat; kommande den mening, som dervid erhåller de flesta ledamöters af båda kamrarna sammanräknade röster, att gälla såsom Riksdagens beslut. För att vid sådan omröstning förekomma lika antal röster skall i Andra Kammaren afläggas och förseglas en sedel, hvilken, i händelse de öfriga sammanräknade rösterna utfalla lika, öppnas och afgör frågan. Är pluralitet redan vunnen, bör den aflagda sedeln ouppbruten genast förstöras.

§ 68.

(Lika med Kongl. Maj:ts förslag.)

§ 71.

(Kongl. Maj:ts förslag:)

1. De sex fullmäktige i riksbanken, hvilka enligt 72 § regeringsformen skola utses af Riksdagen, väljas å lagtima riksdag för tiden från valet, till dess sådant val under tredje året derefter försiggått. Två af de utaf Riksdagen utsedde fullmäktige skola årligen afgå. Har af Riksdagen utsedd fullmäktig före utgången af den bestämda tjänstgöringstiden afgått, eller har ansvarsfrihet honom vägrats, anställs val för den tid, som för honom återstår.

2. Riksdagen skall jemväl välja fullmäktige att, jemlikt särskildt reglemente, förvalta riksgäldskontorets medel och tillhörigheter. Dessa fullmäktige skola vara sju och väljas å lagtima riksdag för tiden från valet, till dess sådant val under tredje året derefter försiggått. Ordförande bland fullmäktige väljes särskildt. Af de öfrige sex skola två årligen afgå. Har fullmäktig före utgången af den bestämda tjänstgöringstiden afgått, eller har ansvarsfrihet honom vägrats, anställs val för den tid, som för honom återstår. Då val af ordförande eger rum, utses denne före öfrige fullmäktige.

3. Val af fullmäktige i riksbanken och i riksgäldskontoret verkställas genom fyratioåtta valmän, af

(Reservanternas förslag:)

1. De sex fullmäktige i riksbanken, hvilka enligt 72 § regeringsformen skola utses af Riksdagen, väljas å lagtima riksdag för tiden från valet, till dess sådant val under tredje året derefter försiggått. Två af de utaf Riksdagen utsedde fullmäktige skola årligen afgå. Har af Riksdagen utsedd fullmäktig före utgången af den bestämda tjänstgöringstiden afgått, eller har ansvarsfrihet honom vägrats, anställs val för den tid, som för honom återstår.

2. Riksdagen skall jemväl välja fullmäktige att, jemlikt särskildt reglemente, förvalta riksgäldskontorets medel och tillhörigheter. Dessa fullmäktige skola vara sju och väljas å lagtima riksdag för tiden från valet, till dess sådant val under tredje året derefter försiggått. Ordförande bland fullmäktige väljes särskildt. Af de öfrige sex skola två årligen afgå. Har fullmäktig före utgången af den bestämda tjänstgöringstiden afgått, eller har ansvarsfrihet honom vägrats, anställs val för den tid, som för honom återstår. Då val af ordförande eger rum, utses denne före öfrige fullmäktige.

3. Val af fullmäktige i riksbanken och i riksgäldskontoret verkställas genom fyratioåtta valmän, af hvilka

(Kongl. Maj:ts förslag:)

hvilka hvardera kammaren inom sig utser tjugofyra. Valen ske med slutna sedlar. Val för längre tjenstgöringstid verkställles före val för kortare. Afgående fullmäktig kan återväljas.

4. Fullmäktige i riksgäldskontoret välja sjelfve bland sig vice ordförande, att vid förfall för ordföranden träda i hans ställe, men om vid sammanträde af fullmäktige i riksbanken hvarken ordföranden eller hans suppleant är tillstädes, föres ordet af den bland de närvarande, som under den längsta tiden innehåft uppdraget såsom fullmäktig och, der två eller flere under lika lång tid varit fullmäktige, den af desse, som är till lefnadsåren äldst; egande den, som bland fullmäktige i hvardera verket förer ordet, afgörande röst, derest i frågor, som hos fullmäktige komma under omröstning, rösterna för två skiljaktiga meningar utfalla lika.

(Reservanternas förslag:)

hvardera kammaren inom sig utser tjugofyra. Valen ske med slutna sedlar. Val för längre tjenstgöringstid verkställles före val för kortare. Afgående fullmäktig kan återväljas.

4. Fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret välje sjelfve bland sig vice ordförande; egande den, som bland fullmäktige i hvardera verket förer ordet, afgörande röst, derest i frågor, som hos fullmäktige komma under omröstning, rösterna för två skiljaktiga meningar utfalla lika.

§ 73.

(Lika med Kongl. Maj:ts förslag.)»

Herr von Strokirch har begärt få här antecknad, att han icke deltagit i detta ärendes slutliga behandling inom utskottet.